

Vischnaunca
Tujetsch

Messadi

per la radunonza da vischnaunca

**da venderdis, ils 17 da zercladur 2022, allas 20.00 uras,
*ella halla plurivalenta Dulezi a Sedrun***

Tractandas:

1. Avertura
2. Protocol dils 17 da december 2021
3. Novas statutas dil circuit da register funsil Cadi (revisiun parziala)
4. Project Bogn Sedrun – credit d'impegn per la sanaziun ed engrondaziun
5. Sanaziun dalla staziun a Sedrun – credit d'impegn
6. Orientaziuns
7. Varia

MESSADI TIER TRACTANDA NR. 3

1. Situaziun da partenza

La radunonza da delegai dils 25 da november 2021 ei sefatschentada cun la revisiun parziala dallas statutas vertentas dall'organisaziun. Quellas dateschan digl onn 2007.

Ils delegai han deliberau las novas statutas, las qualas risguardan ils suandonts puncts:

- las midadas dil dretg cantunal ch'ei succedidas ils davos onns.
- las vischnauncas affiliadas vegnan menziunadas sin fundament dil stan actual. La vischnaunca da Breil ha bandunau la corporaziun.
- Il passus davart la repartiziun da vuschs tier l'emprema radunonza da delegai ei danvonz ed ei aschia vegnius strihaus.
- Da niev duei il fondo da reservas vegnir emplenius entochen ch'el contonscha il total da cuosts annual d'in onn da fatschenta (*ella media dils cuosts totals dils davos onns*).

Las novas statutas dil circuit da register funsil Cadi anfleis vus ell'aschunta (p. 3-10).

2. Posiziun dalla suprastonza communal

La suprastonza communal ha tractau las novas statutas ed approbau talas a caschun dalla seduta dils 6 da december 2021. Il cussegl da vischnaunca ha medemamein approbau las statutas a caschun dalla seduta dils 2 da fevrer 2022. Quels gremis san cumpleinamein ir d'accord cun las adattaziuns ch'ei succedidas. Tenor la constituziun communal (*art. 31 alinea f*)) ha la radunonza da vischnaunca da decider davart la participaziun resp. l'appartenenza a corporaziuns ed instituziuns regionalas e davart la collaboraziun cun autras vischnauncas, aschia che l'approbaziun definitiva dallas novas statutas schai tier quei gremi.

3. Proposta

Sebasond sin las ponderaziuns menziunadas proponan la suprastonza communal ed il cussegl da vischnaunca:

d'approbar las novas statutas dil circuit da register funsil Cadi.

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg

Statutas dil circuit da register funsil Cadi

A. Disposiziuns generalas

Art. 1 Num / intent

Sut il num circuit da register funsil Cadi exista ina corporaziun da vischnauncas dil dretg public el senn digl art. 51ss. dalla lescha da vischnauncas (art. 137ss. LI tier CCS) cun atgna personalitad giuridica. La corporaziun da vischnauncas ha per mira d'instituir e da menar il register funsil. Il circuit da register funsil ei suttamess aministrativamein allas vischnauncas partecipadas a quel e plinavon als organs legals da survegionza tenor art. 138 LI tier CCS e tenor art. 1 dall'ordinaziun cauntala davart il register funsil (OCRF).

Art. 2 Vischnauncas partecipadas

Al circuit da register funsil Cadi ein colligidas las vischnauncas da Disentis/Mustér, Medel/Lucmagn, Sumvitg, Trun e Tujetsch.

Art. 3 Sedia ufficiala

Sedia ufficiala ei Disentis/Mustér. Sin giavisch dallas partidas vegn ei era fatg documentaziuns en las ulteriuras vischnauncas partecipadas.

Art. 4 Organs

Organs dil circuit da register funsil ein:

- a) La totalitad dils habitonts cun dretg da votar dallas vischnauncas partecipadas
- b) La radunonza da delegai
- c) La suprastonza
- d) L'administraziun dil circuit da register funsil
- e) Il post da revisiun

B. La totalitad dils habitonts cun dretg da votar

Art. 5 Organ suprem

Organ suprem ei la totalitad dils habitonts cun dretg da votar dallas vischnauncas participadas. Quel pren ses conclus tras la pluralitad da tuttas vuschs valeivlas dils habitonts dalla corporaziun e tras la pluralitad dallas vischnauncas pertuccadas.

Igl organ suprem ei en special cumpetents per:

- a) Approbar e midar las statutas dall'organisaziun
- b) Concluder davart fatschentas e projects che vegnan presentai dalla radunonza da delegai als votants per decisiun
- c) Concluder davart projects encunter ils quals il referendum ei reussius
- d) Dissolver l'organisaziun

Art. 6 Dretg d'iniziativa

Sin via d'iniziativa san

- a) silmeins treis vischnauncas sin fundament d'in conclus da lur organ cumpetent ni
- b) silmeins 300 habitonts dalla corporaziun cun dretg da votar

proponer da relaschar, abrogar ni midar in conclus davart damondas materialas e normas giuridicas sco era davart revisiuns parzialas ni totalas dallas statutas che cumpetan alla radunonza da delegai.

L'iniziativa sa vegnir inoltrada alla suprastanza dalla corporaziun en fuorma d'ina proposta ni d'in sboz formulau. Ella ei da motivar.

La radunonza da delegai ha enteifer 12 meins dapi l'inoltraziun dall'iniziativa da presentar als votants ina proposta concreta per decisiun, eventualmein en cumbinaziun cun ina cunterproposta, aschilunsch ch'ella declara buca l'iniziativa sco conclus ni per cass che quella ha per mira ina revisiun parziala ni totala dallas statutas dalla corporaziun.

Iniziativas nunvaleivlas ed illegalas ha la radunonza da delegai da refusar cun indicar ils motivs per la refusaziun. In'iniziativa sa vegnir retratga dils sis empremsuttascrets tochen diesch dis suenter che la radunonza da delegai ha priu conclus, aschilunsch ch'ella cuntegn buca in'autra clausula da retratga. En quella astga la retratga dall'iniziativa bein vegnir engreviada, denton buca vegnir sclausa.

Art. 7 Votaziuns ed elecziuns

Las votaziuns davart projects han liug il medem di en mintga singula vischnaunca.

Per las elecziuns fixescha la suprastanza dalla corporaziun in termin, enteifer il qual las elecziuns ein d'exequir.

Las prescripziuns dallas vischnauncas pertuccadas vegnan applicadas conform a lur senn. Subsidiarmein vala la lescha davart il diever dils dretgs politics el cantun Grischun.

Las suprastanzas communalas prendan las mesiras necessarias e communicheschon ils resultats dallas votaziuns ed elecziuns en fuorma d'in protocol al circuit da register fonsil enteifer 10 dis.

C. La radunonza da delegai

Art. 8 Delegai

Scadina vischnaunca metta per regla siu president communal ni en cass d'impediment da quel in suprastont dessignaus dalla suprastonza communal sco delegau.

La radunonza da delegai dispona d'in pot da total 100 vuschs. Il diember da fatschentas dilucidadas (diember dils diaris) e las entradas recaltgadas ord talas el decuors dils davos tschun onns da gestiun ein annualmein da risguardar tier la repartiziun dil diember dallas vuschs sils delegai.

Art. 9 Obligaziuns / incumbensas

La radunonza da delegai ha l'incumbensa da:

- a) Eleger il president ord il miez dils delegai ch'ei ex officio era president dalla suprastonza
- b) Eleger 2 suprastonts ed 1 substitut
- c) Eleger igl administratur dil register funsil ed il substitut (art. 138 LI tier CCS)
- d) Eleger cumissiuns extraordinarias
- e) Recepir ulteriuras vischnauncas
- f) Concluder expensas unicas sur frs. 50'000.00 ni che serepetan annualmein sur frs. 20'000.00
- g) Eleger il post da revisiun
- h) Approbar il preventiv, il quen annual e descargar la suprastonza e l'administraziun
- i) Approbar il rapport annual dil circuit da register funsil
- j) Crear novas plazzas
- k) Concluder, schebein ina fatschenta ei da presentar als votants per la decisiun el senn digl art. 5
- l) Fixar la bunificaziun dils commembers da suprastonza e da cumissiuns extraordinarias
- m) Tut las ulteriuras incumbensas ch'ei in buca surdadas ad in auter organ

Art. 10 Convocaziun

La radunonza da delegai seraduna tenor basegns, denton sil pli pauc ina gada ad onn per tractar il preventiv, il quen annual ed il rapport annual dil circuit da register funsil.

Plinavon seraduna ella

- a) sche la suprastonza considerescha quei per neccessari ni
- b) sche silmeins 1/3 dils delegai pretendan ei.

Las invitaziuns han da succeder tras la suprastonza sil pli tard 14 dis avon la seduta, indicond las tractandas.

Scadina radunonza da delegai ch'ei vegnida convocada tenor uorden ei habla da concluder davart fatschentas realas, las qualas ein vegnidas predeliberadas dalla suprastonza e che figureschan sin la gliesta da tractandas.

Art. 11 Administratur

Igl administratur dil register funsil pren part alla radunonza da delegai cun vusch consultativa e meina protocol. Quel ei da consignar als delegai ed allas vischnauncas ed ei da presentar a caschun dalla proxima radunonza per l'approbaziun.

Art. 12 Recusaziun

Las disposiziuns da recusaziun dalla lescha da vischnaunca dil cantun vegnan era applicadas per la radunonza da delegai (art. 22 ss. lescha da vischnaunca).

Art. 13 Votaziuns

Las votaziuns vegnan fatgas per regla aviartamein. Sin proposta dalla suprastanza ni da 1/5 dils delegai presents ein ellas da far a scret. Il pli absolut dallas vuschs valeivlas ei decisivs per la votaziun aviarta ed a scret. En cass da paritad da vuschs vala il project per refusaus.

Art. 14 Modus d'elecziun

Elecziuns singulas vegnan fatgas cul maun pli, aschilunsch ch'ei dat buca dapli ch'ina proposta d'elecziun ni aschilunsch che tschun delegai pretendan buca scrutini.

Elecziuns cumplexivas succedan medemamein cul maun pli. Ellas san vegnir fatgas globalmein, aschilunsch che las premissas tenor alinea 1 ein dadas ed ina rangaziun ei buca necessaria.

Las elecziuns a scret succedan tenor il principi digl absolut pli; en quei connex vegnan vuschs vitas e nunvaleivlas buca tratgas en consideraziun.

Tier elecziuns cumplexivas vegnan tut las vuschs valeivlas dils candidats quintadas ensemen e divididas tras la cefra dils sezs libers augmentada per in; la proxim'aulta cefra entira ei igl absolut pli. Sch'ei succeda en connex cun elecziuns singulas buc in'elecziun ni ein tier elecziuns cumplexivas meins candidats elegi che quei ch'igl ei d'eleger, ha liug per quels sezs in secund scrutini, per il qual il relativ pli vala. En cass da paritad dallas vuschs decida la sort.

D. La suprastanza

Art. 15 Cumposiziun dalla suprastanza

La suprastanza consista da 3 commembers. Il president dalla radunonza da delegai ei ex-officio president dalla suprastanza.

Ella seconstituescha sezza ed ei habla da decider, aschilunsch che tuts treis commembers ni sche dus commembers ed il substitut ein presents.

La suprastanza vegn elegida per ina perioda d'uffeci da treis onns ch'entscheiva ils 1 da schaner.

Dalla suprastanza sa per regla sulettamein far part, tgi ch'ei en uffeci en ina suprastanza d'ina vischnaunca associada al circuit da register funsil.

Commembers da suprastanza han negin dretg da votar alla radunonza da delegai, excepitu ch'els seigien il medem mument delegai da lur vischnaunca (art. 9). Lur dretg da propostas ei denton garantius.

Art. 16 Incumbensas / cumpetenzas

La suprastanza ha specialmein las sequentas obligaziuns:

- a) Preparar tut las fatschentas ch'ei da tractar dalla radunonza da delegai
- b) Exequir ils conclus dalla radunonza da delegai, aschilunsch che quels ein buca adossai agl administratur dil register funsil

- c) Administrar la facultad dalla corporaziun, menar il quen dalla corporaziun e preparar il rendaquen annual ed il preventiv
- d) Far mintg'onn in rapport davart l'actividad dalla corporaziun e presentar quel a caschun dalla radunonza da delegai
- e) Concluder davart expensas unicas tochen frs. 50'000.00 ni talas che serepetan annualmein entochen la summa da frs. 20'000.00
- f) Representar il circuit da register funsil anoviars viers autoritads ed en process; il president ed in ulteriur commember dalla suprastanza suttascrivan legalmein
- g) Far contracts e cunvegnientschas cun tiarzas persunas
- h) Classificar las pagas digl administratur dil register funsil e dil substitut
- i) Eleger ils secretaris dil register funsil e classificar lur pagas.

E. Igl uffeci da register funsil

Art. 17 Direcziun

Igl uffeci da register funsil Cadi vegn menaus d'in administratur.

Sco administratur dil register funsil ein elegibels sulettamein persunas, ch'ein en possess d'in attestat da qualificaziun tschentaus ora ni renconuschiu dalla Regenza. Sin fundament digl art. 139 LI tier CCS sa la Regenza lubir excepziuns.

Il circuit da register funsil communichescha l'elecziun digl administratur dil register funsil e dil substitut alla Regenza. (art. 3, OCRF).

Art. 18 Obligaziuns e cumpetenzas digl uffeci da register funsil

Pertuccont ils dretgs e las obligaziuns digl administratur dil register funsil, dil substitut, dils secretaris dil register funsil e d'eventualas forzas auxiliaras valan las disposiziuns dall'ordinaziun cantunala dil personal. Igl uffeci da register funsil stat a disposiziun alla suprastanza per lavurs administrativas.

Igl uffeci da register funsil ei incumbensaus cun la direcziun operativa el rom dall'incarica legala. El ei responsabels viers la suprastanza per l'organisaziun e la gestiun dil menaschi.

El ha ultra da sia incarica legala aunc las sequentas cumpetenzas en concordanza cun la suprastanza;

- a) Engaschar e scolar emprendists
- b) Engaschar forzas da lavur auxiliaras (occupaziun temporara)
- c) Redeger il rapport da gestiun, il quen annual ed il preventiv per mauns dalla radunonza da delegai
- d) Per expensas nunprevistas e buca cuntenidas el preventiv ha igl administratur dil register funsil ina cumpetenzza da finanzas da total frs. 10'000.00 per onn ordeifer il preventiv.

F. Il post da revisiun

Art. 19 Post da revisiun

Il post da revisiun ha da reveder il quen, davart il qual el ha da rapportar annualmein a scret alla radunonza da delegai. El examinescha specialmein la correcta repartiziun dil gudogn e d'eventualas sperditas sin las vischnancas participadas al circuit da register funsil.

Il post da revisiun vegn elegius per ina perioda d'uffeci da treis onns ch'entscheiva igl 1. da schaner.

Art. 20 Examinaziun materiala

Igl inspectorat dil register funsil e dil register da commerci examinescha regularmein l'administraziun dil register funsil dils singuls uffecis. (Art. 138 LI CCS)

G. Il menaschi dil register funsil

Art. 21 Taxas dil register funsil / Fondo da reservas

Las taxas dil register funsil crodan al circuit da register funsil Cadi e surveschan per curclar ils cuosts da menaschi digl uffeci da register funsil.

Dil gudogn annual eis ei da metter mintg'onn el minimum 10% en in fondo da reservas tochen che quel ha contonschiu in'altezia dils cuosts da fatschenta dad in onn, ella media dils cuosts totals dils davos onns da fatschenta digl uffeci funsil. Il fondo da reservas survescha per curclar eventuels deficits d'uffeci ni pretensiuns da responsabladad ch'eiin buca curcladas dall'assicuranza. El vegn investaus en vaglias cun segirtad tutelara ni en valetas realas. Il rest dil surpli vegn conderschius annualmein allas vischnauncas participadas al circuit da register funsil en proporziun da lur recav vid las taxas da register funsil.

Eventuels deficits d'uffeci vegnan curclai en emprema lingia ord il fondo da reservas. Sch'il fondo da reservas croda sut frs. 200'000.00 vegn il deficit repartius tenor il diember da fatschentas dilucidadas e las entradas recaltgadas ord talas el decuors dils davos tschun onns.

Ils tscheins da capitals vegnan scretts dabien annualmein al fondo da reservas.

Art. 22 Taglia sin midada da maun

Igl incasso dalla taglia sin midada da maun ei caussa dallas singulas vischnauncas. Per quei intent annunzia igl administratur dil register funsil a scret allas vischnauncas tut las midadas da proprietad ch'eiin succedidas el register funsil suenter l'impurtaziun.

Art. 23 Assicuranza / Segironzas da datas / Cass da responsabladad

Il cantun assicurescha funcziunaris ed emploiai dil circuit da register funsil encounter pretensiuns d'indemnizaziun pervia d'ina gestiun munglusa dil register funsil. Ils cuosts d'assicuranza vegnan adossai proporziunalmein sin il circuit da register funsil. (Art. 10, OCRF)

Las actas da pupi ein d'archivar a moda e maniera adequata. Ils fegls dil cudisch principal ed ils contracts ein da leger en e segirar electronicamein. Medemamein ein las datas dils beins immobiliars da segirar electronicamein. (Art. 145b LI CCS).

Cass da responsabladad el senn digl art. 955 CCS vegnan purtai, aschilunsch ch'els san buca vegnir curclai tras l'assicuranza ed ord il fondo da reserva, tras las vischnauncas participadas al circuit da register funsil en proporziun dil recav vid las taxas da register funsil dils davos tschun onns.

Art. 24 Datas electronicas

Il register funsil vegn menaus tenor ils principis unificai cun la sligiazion respectiv cun in sistem da datas electronicas.

H. Revisiun dallas ovas da mesiraziun

Art. 25 Incumbensas da far revisiuns / geometer

Las vischnauncas han l'incumbensa d'eleger il geometer revisur.

La revisiun dallas ovas da mesiraziun ha da succeder cun resalva dalla revisiun dils baghetgs, spirontamein tenor incarica digl uffeci da register funsil.

I. Disposiziuns finalas

Art. 26 Participaziun

La recepciun d'ina vischnaunca ch'ei pronta da separticipar alla corporaziun succeda tras conclus dalla radunanza da delegai, suenter che las statutas ein vegnidas acceptadas en la vischnaunca pertuccada.

La radunanza da delegai fixescha las cundiziuns da participaziun.

Art. 27 Extrada

Suenter in commembradi da diesch onns sa ina vischnaunca commembra extrar alla fin d'in onn calendar dalla corporaziun, risguardond in termin da visada da dus onns.

Tier ina eventuala extrada d'ina vischnaunca exista negin dretg da tschentar pretensiuns concernent la facultad dalla corporaziun.

La responsabladad per sias obligaziuns acceptadas viers il circuit da register funsil sco era las obligaziuns dil circuit da register funsil ch'ei sedadas avon l'extrada, existan vinavon.

Art. 28 Dissoluziun

La dissoluziun sa vegnir concludida cun la maioritad dallas vischnauncas partecipadas e cun la maioritad da tut las vuschs valeivlas dils habitonts dalla corporaziun.

Tier ina dissoluziun dalla corporaziun da vischnauncas vegn la facultad da quella repartida en proporziun dil recav dallas taxas da register funsil dils davos 5 onns. In eventual deficit vegn repartius tenor art. 22 al. 3 da quellas statutas.

Art. 29 Disposiziuns cumpletontas

Las disposiziuns dalla lescha cantunala da vischnauncas valan a moda cumpletonta tier questas statutas.

Art. 30 Vigur

Questas statutas van en vigur legala suenter ch'ellas ein vegnidas approbadas dallas vischnauncas da membradi ed approbadas entras conclus dalla Regenza

1. Situaziun da partenza

Dapi ils onns 70 ha la vischnaunca da Tujetsch in bogn cuvretg. Ella ei stada lu ed ei aunc oz la suletta vischnaunca sisum la Surselva che dispona d'in bogn cuvretg public. Talas custeivlas infrastructuras basegnan denton da temps en temps ina sanaziun ed adattaziun. 1993 ei il bogn e la tecnica da quel vegnida sanada la davosa gada da rudien. Gleiti 30 onns ein vargai dapi la reavertura. Sch'ins tila en consideraziun ch'ins quenta che la tecnica per talas infrastructuras ha ina durada da veta da 25 onns, eis ei neras uras da ponderar co ei duei ir vinavon cun il Bogn Sedrun. Ord quei motiv ha il cussegl da vischnaunca eligiù igl onn 2017 ina cumissiun preparatorica, la quala ha elaborau ideas e projects per la sanaziun ed adattaziun dil bogn cuvretg.

La cumissiun ha giu elavurau en tut treis variantas. Ina da quellas prevedeva denter auter in bogn scaldau ordaviert, ina adattaziun dall'entira tecnica allas normas hodiernas, l'adattaziun ed optimaziun dallas gardarobas e duschas sco era igl engrondiment dalla zona da ruaus dall'oasa da wellness. Ils cuosts per quella varianta maximala eran da gliez temps calculai cun rodund 9 milliuns francs. Ils cuosts per la medema varianta cun atgnas sondas geotermicas per scaldar muntavan a rodund 12 milliuns francs. La proposta suttamessa al cussegl da vischnaunca ils 23-3-2019 prevedeva denton sulettamein da sanar il bogn. Ils cuosts per la sanaziun eran calculai cun frs. 5.8 milliuns. Cunzun tier la tecnica era ei previu tier quella varianta da mo sanar quei ch'era urgentamein necessari cun la finamira da haver ina tecnica che funcziunescha pils proxims 10 onns. Il cussegl da vischnaunca ha denton returnau la fatschenta alla suprastanza communal senza prender ina decisiun arisguard la fatschenta. Il cussegl ha ultra da quei pretendiu ina posiziun sur dall'impurtonza dil bogn per il turissem dall'organisaziun turistica Sedrun Mustér Turissem.

1.1 La historia dil bogn cuvretg

La vischnaunca da Tujetsch ei stada pioniera cun arver 1971 igl emprem bogn cuvretg en Surselva. Ei ha duvrau dils iniziants curascha ed ina visiun da realisar il project e quei en in temps ch'il turissem d'unviern aveva pér entschiet a sesviluppar. Per saver realisar il bogn han ils iniziants fundau igl onn 1970 ina societad acziunara. Quella societad aveva in capital d'aczias da 600'000 francs. Tier ils acziunaris principals appartenevan la Vischnaunca Tujetsch, la Runals e Sutgeras Sedrun/Rueras SA e l'Uniun da cura e traffic Tujetsch. Il rest dils frs. 1.4 miliuns calculai per la construcziun ei vegnius curclaus cun hipotecas.

Il bogn cuvretg 1971 suenter l'avertura.

Igl uost 1970 ein las lavurs da construcziun dil bogn cuvretg vegnidas lantschadas. Rodund in onn e miez han quellas cuzzau. Custau ha il project la finala rodund frs. 1.7 milliuns ed aschia in pulit ton dapli che calculau. Ils 11 da december 1971 ei l'avertura dil Bogn Sedrun vegnida festivada ed igl architect Albert Dettling ha surdau simbolicamein la clav.

Il menaschi dil bogn ha caschunau cun paucas excepziuns all'entschatta adina pli gronds deficits annuals. 1987 han ils responsabels perquei examinau la situaziun e vuliu surdar igl entir menaschi alla Runals e Sutgeras Sedrun/Rueras SA. Ils acziunaris da quella societad han denton buca vuliu dar il consentiment per la cumpra dil bogn. Els ein denton stai prompts d'incluser els abonnaments da skis l'entrada al bogn. L'Uniun da cura e traffic ha ord motivs finansials buca saviu comprar il bogn ed aschia ei la suletta pusseivladad stada che la vischnaunca Tujetsch surpren quell'infrastructura turistica. Dapi lu ei la vischnaunca la gestiunaria e possessura dil Bogn Sedrun.

22 onns suenter l'avertura dil bogn ei l'emprema gronda sanaziun vegnida menada atras igl onn 1993. Quella ei succedida suenter entginas emprovas da sanaziun che han giu fatg naufragi. Ina engrondaziun era buca giavischada ed aschia han ins la finala exequiu ina sanaziun cun entginas purschidas supplementaras, per ex. sco il canal da flussiu, ejecturs da massascha, ina cascada eav. La sanaziun dil 1993 ei il resultat ch'ins vesa aunc oz. Dapi lu han ins numnadamein fatg neginas adattaziuns vid il bogn.

Igl onn 1999 han ins entschiet a discuorer davart in center da wellness ed igl ei vegniu elavurau in preproject. Quel ha denton fatg naufragi tiel cussegl da vischnaunca. Lez ha numnadamein giavischau da projectar ina pli gronda oasa da wellness. Sinaquei ha quei dau differentas discussiuns ed era evaluaziuns. La finala ei ina concorrenza d'architettura vegnida lantschada il 2002. Ord quella han ils responsabels tscherniu in project, il qual ei vegnius approbaus dil suveran ils 26 d'avrel 2003 a caschun dalla radunonza da vischnaunca. Las lavurs ein aunc vegnidas lantschadas igl atun dil medem onn e silla stagiun d'unviern 2004/2005 ein quellas stadas terminadas.

1.2 Entginas investiziuns tochen oz

Cheusut ein entginas investiziuns indicadas, las qualas ein vegnidas impundidas pil Bogn Sedrun (*en frs.*):

1970	Construcziun dil Bogn Sedrun	1'662'621.85
1979	Novas plattas plantschiu entuorn il bogn e niev indrez da scaldar	188'221.00
1993	Sanaziun dil bogn e realisaziun da novas purschidas	4'650'000.00
2003	Realisaziun dil center da wellness	5'900'000.00

Credit da planisaziun pil project da sanaziun (01-02-2017)	370'000.00
Credit supplementar per la planisaziun (11-03-2020)	23'065.76
Credit supplementar per la planisaziun (16-12-2020)	59'000.00

2. Niev slontsch e novas ideas

Alla cumissiun da baghegiar dil Bogn Sedrun appartegnan: Guido Monn (*gerau e president dalla cumissiun da baghegiar dil Bogn Sedrun*), Renato Decurtins (*gerau e president dalla cumissiun da menaschi*), Christian Gieriet, Reto Schmid (*commember dil cussegl da vischnaunca*) e Damian Marino. Sco assessurs e cun vusch consultativa fan Désirée Willimann (*cumissiun da menaschi*), Erwin Hendry (*cumissiun da menaschi*) e Gion Hosang (*meinafatschenta*) part alla cumissiun.

Suenter ch'il cussegl da vischnaunca ha returnau la fatschenta il mars 2019 alla suprazion, ha la cumissiun preparatorica decidì da spitgar tgei che capeta cun il project dil resort a Dieni avon che prender decisiuns impurtantas arisguard la formaziun dil project da sanaziun ed engrondaziun. Suenter las davosas elecziuns communalas ei la cumissiun preparatorica puspei seradunada per prender enta maun danovamein il project dil bogn cuvretg. Sin fundament dallas discussiuns eifer il cussegl da vischnaunca, mo era enteifer la cumissiun da baghegiar rinforzada entras ils novs commembers dalla cumissiun da menaschi, ha la cumissiun reponderau certas ideas dils projects precedents (variantas elavuradas), fixau il focus da niev e sviluppau novas ideas. Quellas novas ideas han ins denton puspei stuiu calcular da niev, medemamein eisi stau necessari d'adattar la formaziun dil project (plans etc.). Per l'execuziun da quellas lavurs ha la cumissiun dumandau il cussegl da vischnaunca per in credit da planisaziun ella summa da frs. 59'000.-, il qual ei vegnius concedius a caschun dalla seduta dils 16 da december 2020.

3. Project da sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun

3.1 Ponderaziuns fundamentalas

Il project actual preveda buca semplamein ina sanaziun, mobein ina sanaziun cun novas purschidas. Da sulettamein sanar il bogn e mirar che tut corrispunda puspei allas prescripziuns actualas cuosta bia daners, denton augmenta quei buca l'attractivitat. La cumissiun preparatorica e la suprazion communalas ein perquei fermamein dil meini ch'ei tonscha buca mo da sanar, mobein ch'igl ei indispensabel d'augmentar l'attractivitat dil Bogn Sedrun, sch'ins siara gia quel per liung temps durant la sanaziun ed impunda ina gronda summa daners pil project. Cura ch'il hosp entra el Bogn Sedrun, duei numnadamein curdar en egl ad el che la vischnaunca ha refrestgentau l'infrastructura e cumpletau quella cun novas attracziuns. Quei malgrad che las pli grondas investiziuns van en favur dalla tecnica ch'ei necessaria per la funcziunalitad dil bogn – mo ch'ei zuppada en tschaler e che negina vesa.

Finamiras en connex cun il project

En connex cun il project per la sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun ha la suprazion communalas stipulau en concordanza cun la cumissiun preparatorica las suandontas finamiras:

- Far pli attractiv il Bogn Sedrun, per ex. construir ina ruschnera, cun la finamira d'augmentar il diember dils hosps e recaltgar dapli entradas.

- Salvar la posiziun sco liug da vacanzas per famiglias e camps cun porscher ina buna infrastruttura turistica e purschidas attractivas.
- Adattar l'infrastructura dil Bogn Sedrun allas prescripziuns actualas (segirtad pil hosp, buna tecnica). Ademplir las pretensiuns vertentas cun remplazzar la tecnica e per saver garantir il menaschi tecnic pils proxims 25 onns.
- Contonscher in respargn d'energia suenter la sanaziun dil baghetg e dalla tecnica.

3.2 Presentaziun dil project da sanaziun ed engrondaziun

En quest capetel vegn il project per la sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun presenta. L'annexa 1 (Visualisaziuns dil project) survecha al lectur sco mied per la visualisaziun dil project.

Bogn da senudar e divertiment

Il bogn duei salvar siu character sco bogn da divertiment. Tier la gronda part dalla clientella dil Bogn Sedrun setracta ei numnadamein da famiglias e gruppas che visetan il Bogn Sedrun per sedivertir. En quei senn duei ei haver avunda spazi per senudar e sedivertir tut tenor basegns. Las attracziuns sco il canal da flussiu, las schischeras cun sgargugl ed ils injecturs da massascha restan sco tochen da cheu. Las novas tecnologias per ils canals da flussiu caschunan buca pli turnighels egl entir bogn, aschia che quels disturban buc ils senudaders. Ils injecturs e las ulteriuras attracziuns vegnan planisadas aschia ch'ellas disturban medemamein buc ils senudaders. Aschia san ins migliurar la situaziun da senudar senza piarder l'attractivita sco bogn da divertiment. Per part eisi necessari da sbassar il bogn per contonscher aschia l'altezia minimala prescettata per ch'ils hosps astgan seglir giu dils blocs da partenza ell'aua. Medemamein vegn il bogn travestgiu cun itschal cromau. Igl avantatg digl itschal cromau ei che tal ei fetg persistent e ch'in bogn travestgiu cun quei material piarda buca. Ins quenta che itschal cromau tegn varga 50 onns. Tenor resuns d'auters menaschis eisi buca da quintar cun dapli lavur el mintgadi tier in bogn cun itschal cromau, denton era buca cun pli pauca. Tier las revisiuns eis ei aschia ch'igl itschal cromau selai schubergiar pli tgunsch cura ch'il bogn ei vits, damai ch'ei ha neginas filadiras. Il remplazzament da plattas ruttas e las lavurs da sanaziun vid las filadiras che han liug da temps en temps, crodan naven en cumparegliaziun cun ina travestgida cun plattas. La problematica ch'in hosp setaglia vid plattas ch'ei fessas san ins medemamein impedir cun itschal cromau. Ils plantschius entuorn il bogn survegnan novas cuvridas da plattas che corrispundan allas prescripziuns da segirtad. Actualmein ein quellas fetg leischinas e malsegiras. Medemamein secatta tut sil medem nivel, ei dat negins scalems. Era il plantschiu sura eisi previu da sanar.

Il fastidg dalla vegliadetgna ein veseivels dapertut el bogn cuvretg. En differents loghens smacca l'aua atras plantschius e preits e lai anavos deposits ch'ins damogna buca naven cun schubergiar.

Bogn per affons pigns

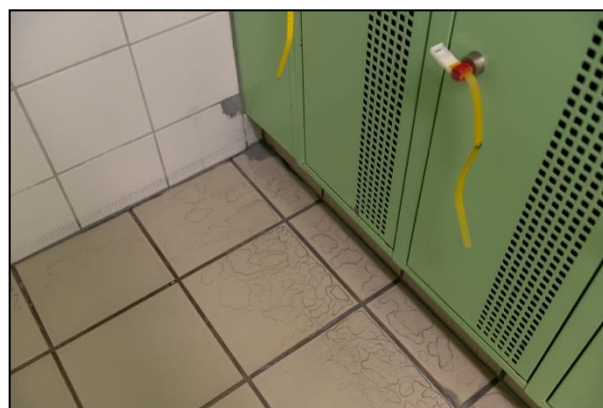
Il Bogn Sedrun ei fetg populars tier famiglias. Ord quei motiv han ins dau dapli atenziun el rom dil niev project sils affons pigns. Il spazi ch'ei actualmeins reservaus per els ei pulit pigns. Ultra da quei ein ils scalems che meinan el bogn ord vesta digl aspect dalla segirtad buca ideals. Il niev project preveda d'engrondir il spazi dil bogn pils affons. Ei dat negins scalems pli. Ils carschi han vinavon la pusseivladad da seser e survigilar ils affons. Era il bogn pils affons pigns vegn travestgius cun itschal cromau.

Ruschnera

Ina attracziun nova ei la ruschnera. Cunquei che las famiglias ed ils camps s'audan tier la clientella da tschep, vegn la ruschnera ad augmentar l'attractivitat dil bogn cuvretg. La ruschnera ha ina lunghezia da varga 70 meters. Ina scala meina dil bogn sin il tetg da quel e da leu parta la ruschnera e meina puspei anavos el bogn. Ella ruschnera sezza eisi previu da far differentas attracziuns visualas. Ils bishels dalla ruschnera ein isolai. Cheutras va per l'ina l'energia buc a piarder e per l'autra vegn il material dalla ruschnera protegius aschia dall'aura.

Gardarobas

Igl ei previu da estructurar da niev las gardarobas e perquei vegnan talas era fatgas diltuttafatg da niev. All'entschatta (secund plaunterren) avon ch'entrar el bogn han ils hosps la pusseivladad da deponer ils calzers. Silsunter entran els ellas cabinas per sescumiar. Entginas da quellas cabinas ein pli grondas ed aschia adattadas per famiglias. Ella vischinonza dallas cabinas secattan las scaffas per deponer il resti e las caussas da valeta. Naven da leu anflan ils hosps la via el bogn cuvretg sco tochen da cheu. Ina migliur ein cunzun las plattas dil plantschiu. Quellas corrispundan allas leschas da segirtad aschia ch'ils hosps seleischnan buca ora aschi tgunsch. Cuort avon ch'entrar el bogn han ils hosps aunc da traversar las duschas. Ei dat entginas duschas aviartas ed entginas cabinas per far la duscha sco tochen da cheu. Las duas gardarobas da gruppas vegnan medemamein renovadas. Era ina gardaroba per persunas cun impediments ei previda ella vischinonza digl ascensur. Aschia ademplescha il project era quellas prescripziuns. Ellas gardarobas eisi previu d'installar novas scaffas.

Ellas gardarobas constattan las pendenzas buca. Aschia resta l'aua els cantuns. Cun trer naven l'aua eisi buca pusseivel dad evitar quels fastitgs.

Lounge

L'anteriura ustria daventa ina "lounge". En quella san ils hosps per exempel spitgar e sedivertir. Era el futur eisi pusseivel da retrer leu ord automats bubrondas e pintgas caussas da magliar. La cumissiun da menaschi ei vegnida suenter liungas discussiuns e ponderaziuns alla conclusiun da buca porscher in bistro. La sviulta ch'in bistro generescha – cuarcla cun gronda probabilitad buc ils cuosts da menaschi d'in tal – era buca en cumbinaziun cun il survetsch dalla cassa. Per prevegnir ad in augment dils cuosts da menaschi entras ina tala purschida, vegn desistiu d'in bistro en favur d'ina lounge cun automats.

L'anteriura cuschina vegn demontada, aschia ch'ei dat ulteriur spazi per la lounge. Leu eisi previu d'installar giugs sco bigliard, tshutti ni semegliont. Pils affons pigns ei era in cantun da far termagls planislaus ella lounge.

Cassa/informaziun

Auter ch'els projects precedents resta la cassa/informaziun all'entrada sco tochen da cheu. La cumissiun da menaschi ei vegnida alla conclusiun che quei ei aunc adina la pli ideala sligiazion. Per l'ina damai ch'ins desista d'in bistro el denterplaun e per l'autra san ins aschia spargnar ils cuosts en connex cun la dislocaziun dalla cassa.

Oasa da wellness

L'oasa da wellness ei era gia entgins onns veglia. En vesta al project per la sanaziun dil bogn ha la vischnaunca buca fatg ils davos onns grondas lavurs da manteniment ell'oasa da wellness. Cura ch'il bogn vegn serraus eisi prudent dad era gest far las lavurs necessarias en quella partiziun. Leu eisi previu da migliurar certas caussas tier las installaziuns sanitaras, tier ils plantschius ellas saunas e tier l'illuminaziun sco era da refrestgentar leu nua ch'ei fa da basegns. Era certas parts dalla tecnica caschunan adina dapli problems, damai che quellas han cun prest 20 onns era gia contonschiu la durada d'utilisaziun.

Fatschadas

Che las finiastras basegnan ina sanaziun - quei ves'ins gia da lunsch. Ellas secattan en in schliet stan e gleiti vesan ils hosps dil bogn cuvretg buca pli la biala cuntrada. Igl ei previu da remplazzar las finiastras. Las fatschadas vegnan sanadas ord vesta energetica, aschia ch'in respargn d'energia duess resultar egl avegnir.

Las finiastras ein en in miserabel stan. Denter ils veiders dat ei condens e material d'isolaziun ch'ei vegnius libers culs onns e serimna giudem ils veiders.

Contuorn

Il contuorn dil bogn vegn adattaus aschia ch'ls hosps san trer a nez quel pli savens. Ils hosps dueien era haver tschaffen da passentar entgin temps avon il bogn e guder il sulegl e la buna aria. Il terren vegn perquei nivelaus el vest sin l'altezia dil bogn aschia ch'ei dat in spazi grad, il qual sa vegnir nezegiaus dils hosps. El sid dil bogn nua ch'ei drova in'annexa vid il baghetg pils filters da cotgla (per schubergiar l'aua), vegn il tetg da quella gest nezegiaus sco terrassa, la quala ei accessibla naven dil bogn. Era leu duei quei dar ina pusseivladad da star patgific e guder il panorama.

Diversas adattaziuns pil menaschi

Il project cumpeglia era differentas adattaziuns pil menaschi. Aschia vegnan las gardarobas da persunal concepidas da niev e completadas cun tualetta e duscha sco quei ch'igl ei perscret ozildi. Era ils magazins pil material vegnan cheutras adattai. Vinavon eisi previu da realisar in biro per il meinafatschenta dil bogn. Quel ei staus ils davos onns en ina stanza da massascha ch'ademplescha buca las pretensiuns per in plaz da lavur.

Ultra da quei eisi previu d'adattar la via che meina naven dalla via da quartier tochen avon la porta (secund plaunterren). Aschia han ins access cun vehichels pigns (autos ni pigns transporters) directamein als tschalers. La via lubescha denton era igl access ad ina ambulanza en cass d'accidents. Enstagl ch'igl ei necessari dad evacuar il pazient stentusamein atras zulers e da scalas si, survescha l'extrada sin la terrassa era gest sco extrada d'urgenza, nua ch'igl access cun in'ambulanza ei garantius. In grond avantatg per tuts pertuccai.

Tecnica

La tecnica dil bogn vegn remplazzada. Ella ei els onns e sto vegnir adattada. Sper la tecnica dil bogn vegn era la ventilaziun remplazzada cun in niev e modern sistem. La lescha d'energia ch'ei ida en vigur cull'entschatta 2021 ei pli severa. Tenor quella astga la tecnica actuala buca pli vegnir mantenida tier ina sanaziun. Cun la nova tecnica moderna eisi en mintga cass era pusseivel da nezegiar pli efficient l'energia. Suenter la sanaziun completa dall'entira tecnica dil bogn, han ins silsuenter puspei ruaus pils proxims 25 onns.

Actualmein vegn igl entir baghetg scaldaus cun ieli. Pigl ambient ei quei ina meins buna sligiazion. Enstagl d'empustar pliras gadas ad onn in auto da vitgira cun carr annex, il qual survescha igl ieli el Bogn Sedrun, vegn l'energia retratga da niev ord la reit d'anergia dall'energia alpina. Cun quella sligiazion san ins trer a nez l'energia regenerabla e spargnar transports quei ch'ei era in grond avantatg pigl ambient. Era ord vesta economica ei quella varianta interessanta. Per l'ina vegn l'energia da scaldar retratga d'in menaschi communal e per l'autra resta la creaziun da valur aschia en l'atgna vischnaunca.

Sadialas e ruina ei era quei ch'ins vesa en tschaler. Installaziuns e tecnica han surpassau lur durada da veta.

4. Cuosts e realisaziun

Ils cuosts da construcziun ein vegni schazegiai entras il biro da planisaziun cun ina exactadad da +/- 15% (stan dil schaner 2022).

<i>(en frs.)</i>	
Lavurs da preparaziun	658'000
Baghetg	5'590'000
Infrastructura da menaschi	1'405'000
Lavurs dil contuorn	130'000
Cuosts da construcziun accessoris	452'000
Reservas	296'000
Sanaziun dall'oasa da wellness	250'000
Honoraris	939'000
Mobiliar	90'000
Total	9'810'000

Ils cuosts per la construcziun dalla ruschnera muntan a frs. 620'000.

La realisaziun dil project ei previda naven dall'entschatta avrel 2023. Las lavurs da construcziun vegnan terminadas entochen la fin zercladur 2024, aschia ch'il Bogn Sedrun resta serraus durant 15 meins.

5. Finanziaziun dall'investiziun pil Bogn Sedrun

La finanziaziun dalla sanaziun e las mesiras en quei connex ha la suprastanza communal gia planisau ed instradau naven digl onn 2019. Dapi lu ha la suprastanza communal mint-gamai fatg remessas els quens annuals, las qualas muntan suenter l'approbaziun dil rendaquen 2021 entras il cussegl da vischnaunca a totalmein frs. 4.2 milliuns. Sper quellas mesiras finanzialas, ha il cussegl d'administraziun dall'energia alpina decidiu da contribuir sebasond sin la buna liquiditad dalla fatschenta unicatein ina summa da frs. 2.5 milliuns en favur dil project da sanaziun ed engrondaziun. Quei ei fetg legreivel - in grond engraziament persuerter all'energia alpina. Dil cantun Grischun ei ina contribuziun ord il fond dalla nova politica regiunala ella summa da frs. 286'000.- garantida (consentiment a bucca), aschia restan aunc cuosts da frs. 2'824'000.- per la vischnaunca.

Priu il cass che la regenza dil cantun Grischun dat suatientscha alla damonda dalla vischnaunca per ina contribuziun unica en favur dall'infrastructura relevanta dil sistem per nossa regiun ella summa da frs. 1 milliun – seresultan aunc cuosts da frs. 1'824'000.- pil project. Il cusseglier guvernativ ed igl uffeci corrispundent han denton signalisau eifer ils discuors cun ils representants dalla suprastanza che la schanza d'obtener ina contribuziun en quella rama seigi plitost mudesta.

(en frs.)	
Total cuosts da construcziun e sanaziun	9'810'000
Contribuziun dil cantun Grischun (<i>fond dalla nova politica regiunala</i>)	- 286'000
Contribuziun unica dall'energia alpina vid ils cuosts da construcziun	<u>- 2'500'000</u>
Total cuosts restonts	7'024'000
Remessas dalla vischnaunca (capital agen)	- 4'200'000
Cuosts restonts per la vischnaunca	2'824'000
 Cun ina contribuziun en favur d'ina infrastruttura relevanta pil turissem	
Finanziaziun entras in deivet hipotecar	2'824'000
Contribuziun supplementara dil cantun Grischun	<u>-1'000'000</u>
Deivet restont cun ina eventuala contribuziun supplementara	1'824'000

Il biro da fiduziari Confidar da Glion ei vegnius alla conclusiun che la vischnaunca sa senz'auter supportar quell'investiziun.

6. Quen da menaschi

Deficits annuals

Ils deficits annuals dil Bogn Sedrun dils davos 10 onns muntan a:

(en frs.)	deficit publicau		deficit effectiv
2012	341'737	cun taxa da hosps frs. 82'903	424'640
2013	412'654	cun taxa da hosps frs. 81'823	494'477
2014	377'835	cun taxa da hosps frs. 83'380	461'215
2015	381'615	cun taxa da hosps frs. 75'000	456'615
2016	305'156	cun taxa da hosps frs. 75'000	380'156
2017	245'343	cun taxa da hosps frs. 135'000	380'343
2018	233'008	cun taxa da hosps frs. 135'000	368'008
2019	468'604	negina contribuziun ord la taxa da hosps	468'604
2020	461'013	negina contribuziun ord la taxa da hosps	461'604
2021	503'825	negina contribuziun ord la taxa da hosps	503'825

Ils aults deficits dils onns 2020 e 2021 ein seresultai muort las restricziuns en connex cul coronavirus.

Consequenzas pil quen da menaschi dil Bogn Sedrun

En quest capetel vegnan certas informaziuns ord il concept da valorisaziun explicadas. Quei concept ei accessibels sin la pagina d'internet (www.tujetsch.ch/actualitads).

La cumissiun ha elavurau il project cun trer en consideraziun da buca augmentar ils cuosts da menaschi. Ella ha dau atenziun d'engrondir il baghetg. Per buca caschunar cuosts pli aults d'energia (ventilaziun, scaldament etc), duei vegnir engrondiu mo leu, nua ch'igl ei exnum necessari. Mo era ils cuosts da persunal dueien buca crescher entras novs spazis ni cun augmentar l'offerta da purschidas. Sebasond sil project actual van ins da quei anora ch'ils cuosts annuals da menaschi vegnan buca a s'augmentar grond. Da l'autra vart vegn calculau cun dapli entradas pil Bogn Sedrun. Sin fundament dils novs hotels ed ils projects turistics ch'ei sin rucca, vegnan las pernottaziuns carteivlamein a crescher egl avegnir eifer la regiun. Cheutras astga il Bogn Sedrun cun gronda probabilitad era beneventar dapli hosps. Il Bogn Sedrun daventa segiramein era pli attractiv e vegn attrer dapli hosps, damai che las purschidas actualas vegnan refrestgentadas e muort la nova ruschnera che duei daventar ina attracziun per giuven e vegl. Priu il cass ch'ei vegn ad esser necessari d'adattar las uras d'avertura per dar damogn als novs hosps, s'augmentan era ils cuosts da menaschi. Parallelmein vegnan denton era dapli entradas registradas.

Cun il plan da finanzas 2023-2037 (annexa 2) (*preventiv annual*) pil Bogn Sedrun dispona la vischnaunca d'ina survesta cun tuttas cefras da menaschi. Las investiziuns nettas dil project muntan netto a frs. 7'024'000 (frs. 9'810'000 – contribuziun dall'energia alpina da frs. 2'500'000 e contribuziun da frs. 286'000 ord il fond dalla nova politica regiunala). Quellas ein d'amortisar tenor il model da contabilitad HRM2 cun 3.03% ad onn. Cheutras seresulta ina deducziun annuala ella summa da frs. 213'000.-.

Quella deducziun annuala da frs. 213'000 vegn per gronda part cumpensada cun sligar si las remessas ch'ei avon maun pil project. Quellas muntan annualmein a frs. 127'000 (frs. 4'200'000 cun 3.03% ad onn). Cun abstrahar dallas deducziuns las remessas seresulta ina summa netta da frs. 86'000.- (cuosts supplementars da deducziun). Il deficit annual dil Bogn Sedrun semova suenter la sanaziun ed engrondaziun (2025-2037) denter frs. 478'000 e 508'000.

Tenor il concept da valurisaziun elavuraus dall'interpresa BPM GmbH da Berna seresulta in surpli d'entradas da rodund frs. 50'000 ad onn suenter la realisaziun dil project. Il plan da finanzas dalla vischnaunca quenta denton buca cun in tal augment, mobein risguarda pli u meins las medemas entradas sco tochen da cheu. Ella survesta cheusut ein las entradas tenor il plan da finanzas indicadas. Tier las cefras en parantesa setracta ei dallas entradas dil concept da valurisaziun ch'ei vegnidas eruidas dall'interpresa BPM GmbH da Berna. Las entradas prognosticadas entras la realisaziun dil resort a Dieni ella summa da frs. 360'000 sebasan sin ina calculaziun da 25% dallas pernottaziuns (basa fundamentala: 1400 letgs). La survesta cumpeggia buca las entradas ord la sparta «vital», las entradas ord la «vendita» e las entradas cun affittaziuns (totalmein frs. 30'000 tochen frs. 40'000).

(en frs.)	entradas bogn		entradas wellness		entradas resort
2012	179'073		194'969		
2013	171'867		194'358		
2014	181'304		205'914		
2015	175'808		194'654		
2016	177'394		197'353		
2017	178'647		200'964		
2018	173'437		193'171		
2019	161'999		188'050		
2020 (<i>serrau 4 meins</i>)	133'831		153'794		
2021 (<i>serrau 5 meins</i>)	98'278		96'508		
2022 (<i>preventiv</i>)	170'000		190'000		
2023 (<i>aviert ca. 3 meins</i>)	85'000		95'000		
2024 (<i>serrau per 6 meins</i>)	85'000		95'000		
2025	200'000	(240'000)	200'000	(210'000)	
2026	200'000	(240'000)	200'000	(210'000)	360'000
2027 – 2037	200'000	(240'000)	200'000	(210'000)	360'000

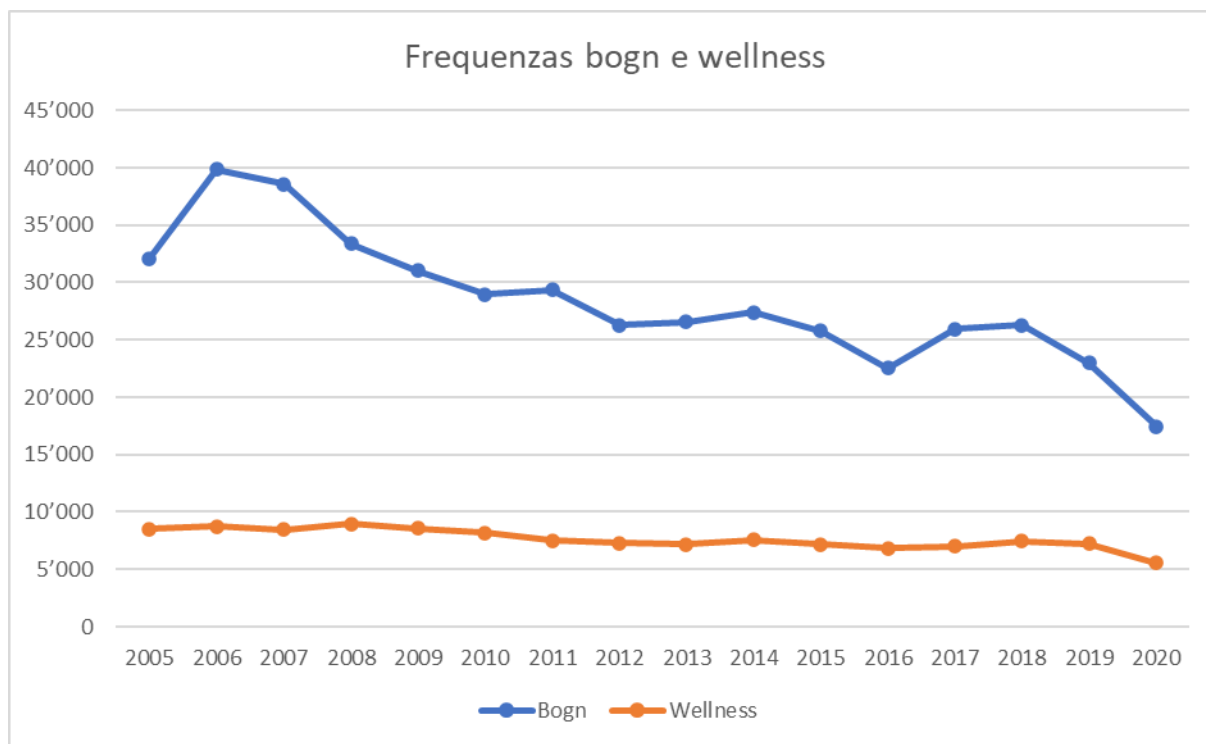
Consequenzas pil quen da menaschi dil Bogn Sedrun cun la realisaziun dil resort a Dieni

Il concept da valurisaziun cuntegn medemamein in preventiv pil Bogn Sedrun, il qual ei vegnius elavuraus sur in spazi da 10 onns (p. 24). Sin fundament da quei preventiv seresultan entradas supplementaras entras il resort Dieni dad annualmein denter rodund frs. 360'000 e frs. 380'000. Cun risguardar quellas entradas seresulta el plan da finanzas dalla vischnaunca in deficit annual pil Bogn Sedrun denter frs. 120'000 e frs. 150'000. En quei

connex eisi explicit da menziunar che quell'as cefras sebasan sin ina calculaziun cun 1400 letgs el resort a Dieni. Il project actual preveda denton 1800 letgs. Cun trer en consideraziun quella basa da calculaziun seresulta in augment proporziunal da 30% tier las entradas visavi oz ed il Bogn Sedrun registrescha buca pli in deficit, mobein in gudogn.

7. Frequenzas dil Bogn Sedrun

Las frequenzas ell'oasa da wellness semovan dapi l'entschatta pli u meins sil medem nivel. Tiel bogn cuvretg ei quei empau auter. Leu ein las frequenzas pli volatilas tut tenor con bia hosps che secattan ella regiun e co l'aura sepresenta. Igl ei grev da prognosticar, daco che las frequenzas ein sesminuidas el bogn cuvretg. Probablamein ha la digren dallas pernot-taziuns dils davos onns giu in effect negativ sillas frequenzas. Ultra da quei han ils camps da sport d'unviern per temps piars empau igl interess (gruppas vegnan pli pintgas) e letgs ein svani entras hotels che han serrau lur portas. Sch'ins tila en consideraziun las davosas duas stagiuns da stad, muossa il svilup puspei en direcziun positiva. Cun las entradas recaltgadas durant quell'as sesiuns eisi denton buca stau pusseivel da curreger la digren d'entrad'as ch'ei seresultada la primavera 2020 ed igl unviern 2020/2021, cura ch'il bogn ei staus serraus muort las restricziuns en connex cun il coronavirus. Il Bogn Sedrun ei ina preziosa purschida ton pils indigens sco era pils hosps da vacanzas. Quella purschida vegn nezegi-ada oravontut durant ils dis da mal'aura, quei magari da varga 800 hosps.

Remarca: Igl onn 2020 ei il Bogn Sedrun staus serraus durant 4 meins. Il 2021 ha il Bogn Sedrun stuiu serrar sias portas durant 5 meins muort las restricziuns en connex cun il coronavirus quei che ha sper l'aura giu in effect sillas cefras da menaschi.

8. Valur turistica

Tier la clientella dil Bogn Sedrun setracta ei per gronda part da hosps da vacanzas (90%). Quella cefra indicativa resplenda che la purschida dil bogn e wellness vegn apprezzada fetg tier ils hosps. Per camps e famiglias s'auda ina viseta el Bogn Sedrun silla gliesta d'activitads, cura ch'els passentan lur vacanzas en nossa regiun. Oravontut tila il Bogn Sedrun bia hosps duront ils dis da mal'aura, damai che l'offerta da purschidas per da quels dis ei buca aschi vasta enteifer la regiun.

Ils davos onns han plirs investurs impundiu grondas investiziuns ell'infrastructura turistica, quei ch'ei fetg plascheivel. Culla construcziun dils novs hotels (resort Catrina) ha ei dau novs letgs caulds. Ultra da quei ein actualmein gronds projects sin rucca (resort a Dieni / hotel Acla da Fontauna). Quei ein indezis positivs - sin fundament da tals san ins senz'auter quintar ch'il diember da pernottaziuns vegn a s'augmentar egl avegnir. Ei quei il cass, passentan dapli hosps lur vacanzas ella regiun e carteivlamein vegn ina part da quels a far ina viseta el Bogn Sedrun. Las perspectivas ord vesta dil Bogn Sedrun sin fundament dil svilup positiv ein consequentamein fetg empermettentas.

Ord vesta dalla destinaziun (S. Barmettler, directura da Sedrun Mustér Turissem)

Die Destination Disentis Sedrun verzeichnete im Jahr 2020 mit 17 Hotels über 110'000 Logiernächte, deren Mehrheit im Winter generiert wurde. Von diesen 17 Hotels verfügen nur 2-3 Hotels über ein Wellnessangebot bzw. 1 Hotel (Catrina Resort) über ein Hallen- und Wellnessangebot.

Vor diesem Hintergrund bildet das Bogn Sedrun ein wichtiges touristisches Angebot – welches vor allem an schlecht Wettertagen gut genutzt wird - für Gäste, Zweitheimische und Einheimische, von Jung bis Alt. Neben den anderen Schlechtwetter Angeboten (z.B. Center da Sport) in der Destination bietet das Bogn Sedrun mit seinem Wellness-, Massage- und Erlebnisangebot ein wichtiges, ergänzendes Produkt im Gesundheitstourismus, welches gemäss aktueller Strategie von den Zielgruppen (Familien, Gruppen- sowie Seniorengästen) sehr oft und rege genutzt wird. Auch mit Bezug auf das in Dieni entstehende Resort bildet das Bogn Sedrun mit seinem Angebot einen wichtigen Bestandteil unseres touristischen Angebotes.

Aus diesem Grund, sollte das Erlebnisangebot rund um das Bogn Sedrun – welches auch in der Gästekarte Sommer und Winter integriert ist - in Sedrun weiterhin bestehend bleiben bzw. ausgebaut werden. SDT SA begrüsst die geplante Erweiterung des Bogns Sedrun im Kinder- und Erlebnisbereich sehr, da dies zu 100% mit der kürzlich verabschiedeten Tourismusstrategie 2022 – 2025 übereinstimmt.

9. Valur per la regiun

Valur economica

Il Bogn Sedrun porscha 5.2 plazzas da lavur annualas ella vischnaunca da Tujetsch. Per ina vischnaunca situada en ina regiun periferica ei mintga piazza da gronda impurtonza. Las lavurs ch'ei pusseivlas da schar exequir entras interpresas localas, surdattan ils responsabels dil Bogn Sedrun enteifer la regiun. Il medem vala per products ch'ins sa retrer en nossa vischinonza. Il Bogn Sedrun retila da pli lunsch survetschs e products, sche tals ei buca disponibels tier nus ni sche l'offerta d'ina interpresa locala ei buca concorrenzabla.

L'energia electrica e l'energia per scaldar retila il bogn cuvretg dall'energia alpina e scaffescha aschia ina valur economica ell'atgna vischnaunca. Plinavon profitescha la vischnaunca senza sco proprietaria dall'energia alpina sur dallas entradas che quell'interpresa registrescha cun l'energia pil Bogn Sedrun. Ina cumpart dallas expensas per l'energia flessegia numnadamein puspei anavos en cassa communal sco cumpart dil gudogn (conderschida dall'energia alpina).

Concludend savein nus constatar ch'il Bogn Sedrun porscha buca mo plazzas da lavur stabilas, mobein gida era a mantener ulteriuras plazzas en vischnaunca ed enteifer la regiun cun surdar incaricas e far diever da survetschs (indirect effect economic).

Impurtonza per la scola a Sedrun

Il Bogn Sedrun ei in liug d'emprender da senudar. Biars affons da Tujetsch sco era dall'entira regiun han empriu da senudar en quei bogn cuvretg, quei ch'ei fetg plascheivel.

Il plan d'instrucziun 21 cumpeggia il rom senudar (rom obligatoric). La purschida d'in bogn cuvretg egl agen vitg ei per la scola da grond avantatg. Quel sesanfla ella vischinonza dalla scola ed ei da contonscher cumadeivlamein a pei. Il transport el liug croda, aschia ch'ei seresulta negins cuosts en quei connex per la scola. Ultra da quei eisi pusseivel per las classas da menar atras las lecziuns avon e suenter il senudar sco usitau senza che las scolastas ed ils scolasts ei sfurzai d'adattar igl urari. L'organisaziun ed instrucziun da quella lecziuns pretenda pia buca gronds sforzs.

Ch'ins sa senudar s'auda semplamein tier las habilitads dalla savida generala. Ord quei motiv eisi impurtont da metter gia tier ils affons pigns peisa sin quella activitad. Duront las lecziuns da senudar vegnan ils affons denter auter sensibilisai co els han da semover ell'aua. Ei setracta era d'ina sort prevenziun encunter accidents ell'aua.

Ina finamira dalla scola Sedrun ei d'instruir dapli lecziuns da senudar el bogn cuvretg. Ord quei motiv han tuttas classas entschiet a visitar pli savens il Bogn Sedrun dapi quei onn da scola.

10. Ponderaziuns finalas

Gia alla fin dils onns 1960 cura che las pernottaziuns ein carschidas considerablamein, eran ils iniziants dil bogn cuvretg cunsicients che sulettamein la biala cuntrada carmala buca hosps en nossa regiun. Aschia ei l'idea da porscher in bogn cuvretg naschida e pli tard era vegnida realisada.

Actualmein secatta la regiun en ina semeglionta situaziun. Il diember dils letgs caulds ei s'augmentaus entras il novs hotels ch'ei vegni construi ella destinaziun (resort Catrina) suenter che plirs hotels han serrau las portas ils davos onns. Ultra da quei ein differents projects aunc sin rucca ni en planisaziun. La hotellaria registrescha puspei dapli pernottaziuns. Adina dapli hosps passentan danovamein lur vacanzas en nossa destinaziun. Sin fundament da quei svilup positiv eisi irremissibel da far pli attractiv l'entira infrastruttura existenta. Ils hosps visetan numnadamein buca nossa destinaziun mo pervia dalla cuntrada ni per ir sin pista ed a viandar. Il hosp d'oz pretenda pir che mai ina offerta cun differentas purschidas, aschia ch'el sa eleger di per di il program da vacanzas. Pli varionta e vasta che l'offerta da purschidas ei - pli interessanta ed attractiva che la destinaziun ei ord vesta dallas gruppas dils hosps.

Il Bogn Sedrun ei ina purschida che vegn apprezzada zun fetg dils hosps da vacanzas e quei vegn era egl avegnir buca a semidar. Quella purschida ei in bien argument el rom dalla vendita – las casas da colonias ed ils hotels registreschan bia reservaziuns pervia dil Bogn Sedrun. En vesta al resort planisau a Dieni vegn il diember da pernottaziuns a crescer considerablamein egl avegnir. Il fatg ch'ils responsabels desistan el resort a Dieni sin in bogn, muossa era ch'igl ei necessari da mantener e far pli attractiv il Bogn Sedrun – las investiziuns ein pia giustificadas.

Uss eisi da trer en consideraziun ils plaid ch'il president dalla cumissiun preparatorica haveva menziunau ils 7 da zercladur 1969 alla fin dalla radunonza da vischnaunca, la quala haveva gest decidu da baghegiar il bogn cuvretg: «Ei drova voluntad e curascha».

11. Resumaziun

Vesta turistica

- Entras la sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun eisi pusseivel da salvar ina purschida attractiva che vegn apprezzada zun fetg dils hosps.
- La vischnaunca da Tujetsch muossa anoviars gronda responsabladad cun mantener ina purschida turistica da muntada regionala. Era la vischnaunca da Disentis/Mustér sanescha il Center Fontauna e mantegn aschia ina purschida turistica dalla regiun.

Vesta economica

- Il Bogn Sedrun porscha vinavon entginas plazzas da lavur annualas suenter la sanaziun e retila survetschs e products dallas interpresas regionalas e l'energia dall'energia alpina.
- Pliras firmas regionalas obtegnan incaricas el rom dalla sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun e san aschia recaltgar entginas entradas.

Vesta finanziaria

- La finanziaziun dil project ei segirada - las deducziuns necessarias pil bogn cuvretg vegnan per gronda part cuvretgas cun sliar si las remessas ch'ei vegnidas creadas pil project ils davos onns.
- Muort la nova ruschnera ed il svilup turistic san ins quintar cun dapli entradas. Il deficit annual dil Bogn Sedrun resta suenter la sanaziun ed engrondaziun ella medema rama sco oz.
- Culs novs hosps dil resort a Dieni eisi pusseivel da contonscher in quen equilibrau tier il Bogn Sedrun.

12. Proposta

Sin fundament dallas ponderaziuns menziunadas proponan la suprastanza communal e la cumissiun preparatorica sco era il cussegl da vischnaunca:

a) da conceder in credit d'impegn per la sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun ella summa da frs. 9'810'000.- cun in svari lubiu da +/- 15% tier ils cuosts.

Suprastanza communal Tujetsch e cumissiun preparatorica

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg

Annexas tier quest messadi:

Annexa 1: Visualisaziuns dil project

Annexa 2: Finanzas: plan da finanzas 2023-2037

Ulteriurs documents tier il project dalla sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun ein accessibels sin la pagina d'internet: www.tujetsch.ch/actualitads

- Ulteriuras visualisaziuns
- Plans da baghegiar dil project
- Descripziun dil project da construcziun
- Concept da valorisaziun per il Bogn Sedrun dall'interpresa BPM Sports GmbH da Berna / Confirmaziun dil post da revisiun Confidar SA, Glion

ANNEXA 1: VISUALISAZIUNS
SPAZI DA SENUDAR E SEDIVERTIR

SPAZI D'AFFONS

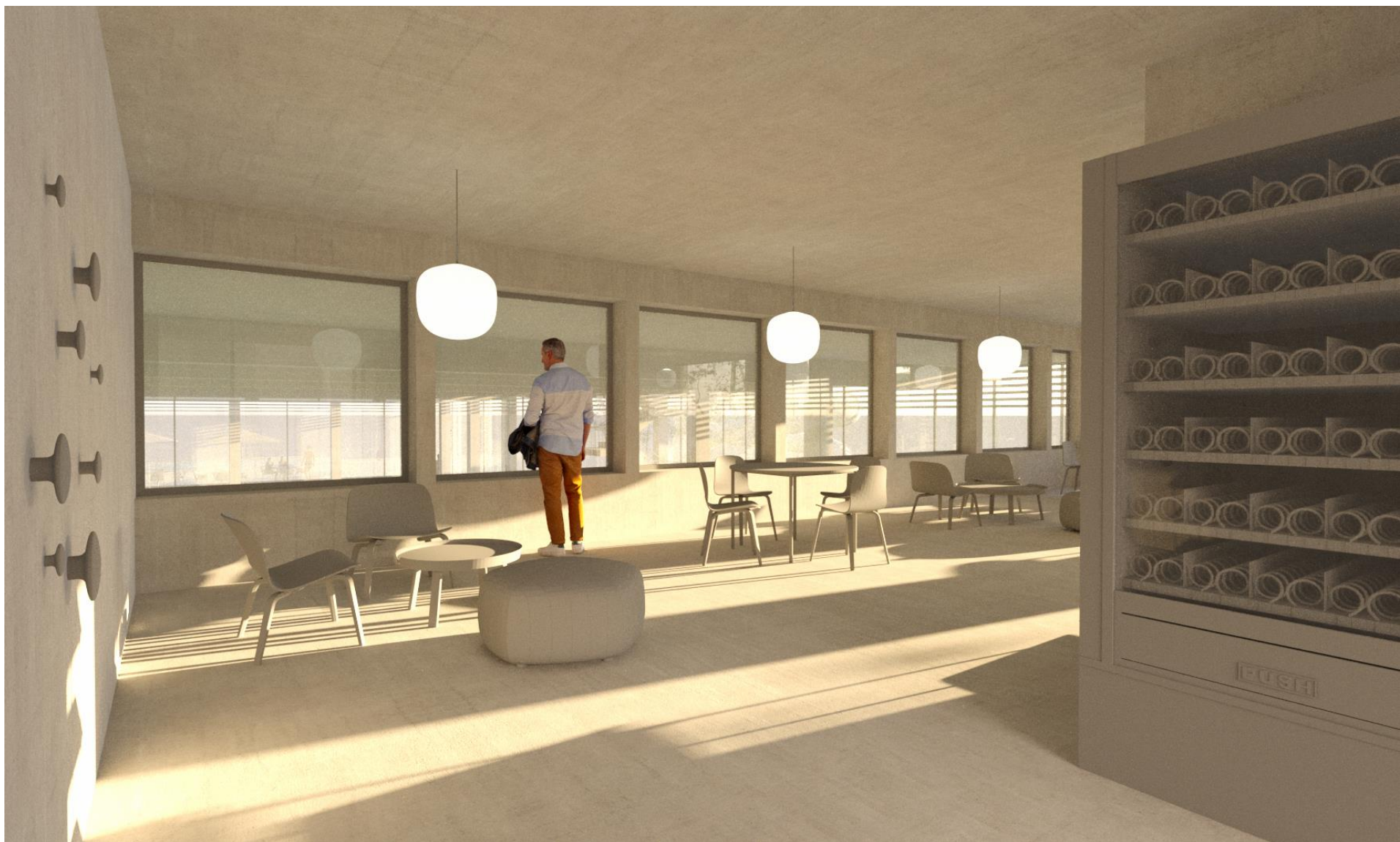

LOUNGE

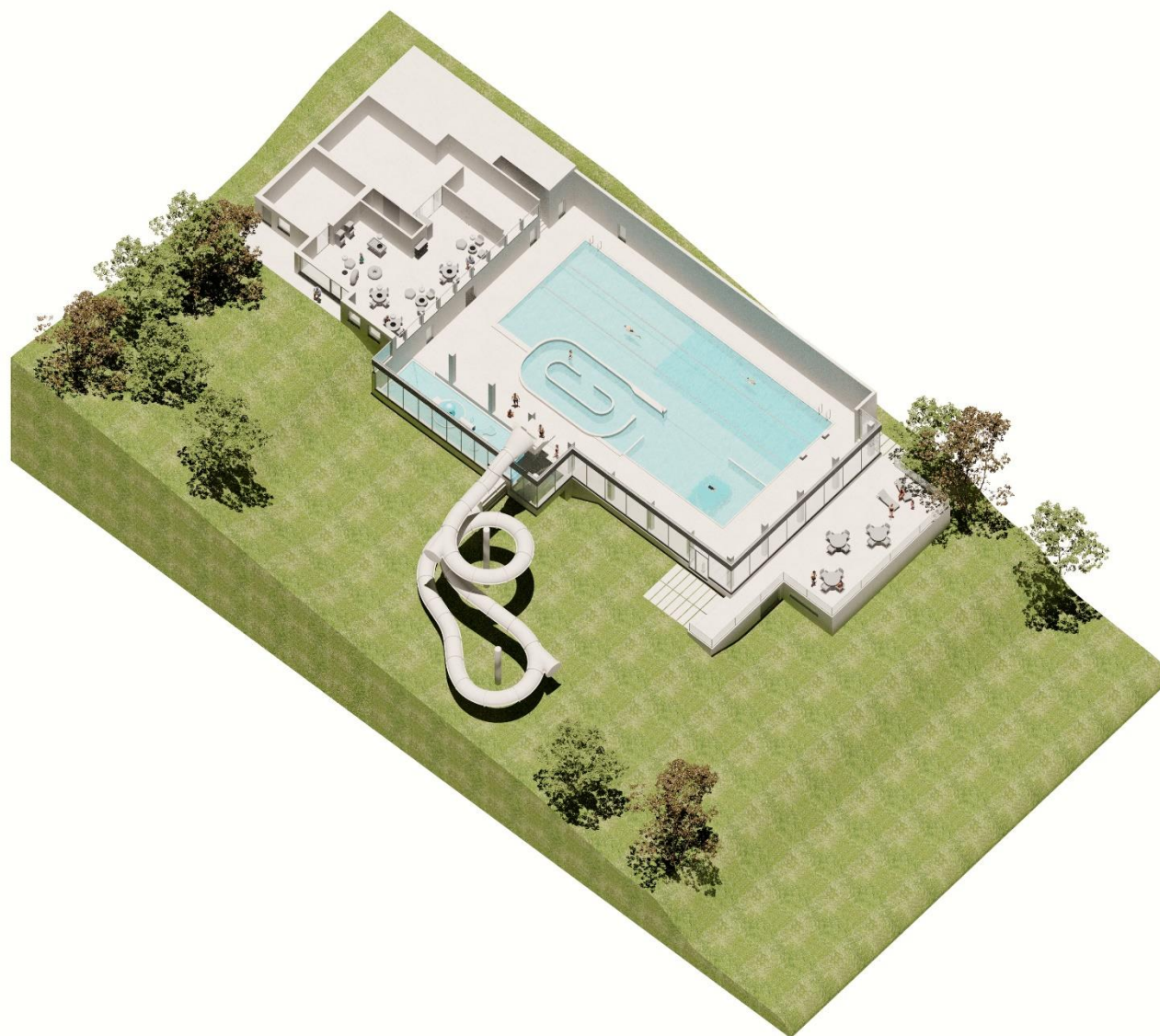

CONTUORN E RUSCHNERA

ANNEXA 2: FINANZAS

3 - Cultura, sport e temps liber, baselgia		Preventiv	Quen	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv	Preventiv
Summas en frs.		2021	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037
3413	Bogn Sedrun																		
3000.01	Indemnisaziuns dallas autoritads	-5'000	-3'436	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000
3010.00	Pagas dil persunal d'administraziun e menaschi	-345'000	-348'738	-360'000	-360'000	-360'000	-400'000	-400'000	-400'000	-400'000	-400'000	-400'000	-400'000	-400'000	-400'000	-400'000	-400'000	-400'000	-400'000
3050.00	Contribuziuns AVS/AI/UCG/AD	-28'000	-27'331	-29'000	-29'000	-29'000	-33'000	-33'000	-33'000	-33'000	-33'000	-33'000	-33'000	-33'000	-33'000	-33'000	-33'000	-33'000	-33'000
3052.00	Contribuziuns cassa da pensiun	-20'000	-18'884	-20'000	-20'000	-20'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000
3053.00	Contribuziuns assicuranza d'accident e malsogna	-4'000	-3'587	-4'000	-4'000	-4'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000
3099.00	Divers cuosts da persunal	-5'500	-4'795	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000	-5'000
3100.00	Material da biro	-2'000	-908	-2'000	-1'000	-1'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000
3103.00	Litteratura, gasettas	-2'000	-697	-2'000	-1'000	-1'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000	-2'000
3109.00	Uteriurs cuosts da material e rauba	-32'000	-12'823	-32'000	-16'000	-16'000	-30'000	-30'000	-30'000	-30'000	-30'000	-30'000	-30'000	-30'000	-30'000	-30'000	-30'000	-30'000	-30'000
3109.10	Uteriurs cuosts da material e rauba (Kiosk)	-6'000	-3'195	-6'000	-3'000	-3'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000
3110.01	Acquist mobillas, maschinas, urdeins	0	-318	-1'500	-750	-750	-1'500	-1'500	-1'500	-1'500	-1'500	-1'500	-1'500	-1'500	-1'500	-1'500	-1'500	-1'500	-1'500
3113.00	Acquists d'informatica	-1'500	-299	-2'500	-1'250	-1'250	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500
3120.01	Taxas d'aua, canalisaziun e rumien	-18'000	-16'091	-18'000	-9'000	-9'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000
3120.11	Energia e scaldament	-154'000	-139'308	-150'000	-60'000	-60'000	-180'000	-185'000	-190'000	-190'000	-190'000	-190'000	-190'000	-190'000	-190'000	-190'000	-190'000	-190'000	-190'000
3130.00	Survetschs da tiarzas personas	-85'000	-63'231	-85'000	-42'500	-42'500	-60'000	-60'000	-60'000	-60'000	-60'000	-60'000	-60'000	-60'000	-60'000	-60'000	-60'000	-60'000	-60'000
3130.02	Taxas da telefon	-3'500	-3'535	-3'500	-1'750	-1'750	-3'500	-3'500	-3'500	-3'500	-3'500	-3'500	-3'500	-3'500	-3'500	-3'500	-3'500	-3'500	-3'500
3130.03	Spesas da banca e schec postal	-2'500	-1'757	-2'500	-1'250	-1'250	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500
3130.18	Stampats, publicaziuns	-25'000	-11'254	-25'000	-12'500	-12'500	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000
3134.00	Assicuranzas da caussas	-10'000	-6'972	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000
3144.00	Manteniment baghetgs	-39'000	-10'302	-39'000	-19'500	0	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-20'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000
3144.40	Manteniment kiosk	-1'000	-162	-1'000	-500	0	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000
3150.01	Manteniment mobiliars, maschinas, utensils	-72'000	-57'889	-72'000	-36'000	0	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-10'000	-15'000	-15'000	-15'000	-15'000	-25'000	-25'000	-25'000	-25'000
3153.00	Manteniment sistem d'EED	-6'000	-3'375	-6'000	-3'000	0	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000	-6'000
3199.00	Uteriurs cuosts da menaschi	-1'000	0	-1'000	-500	0	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000	-1'000
3'300.00	Amortisaziuns ordinarias (3.03% da frs. 7'024'000)						-213'000	-213'000	-213'000	-213'000	-213'000	-213'000	-213'000	-213'000	-213'000	-213'000	-213'000	-213'000	-213'000
	Schligiar si remessa Bogn Sedrun (3.03% da frs. 4'200'000)						127'000	127'000	127'000	127'000	127'000	127'000	127'000	127'000	127'000	127'000	127'000	127'000	127'000
3635.00	Contribuziuns ad interpresas privatas	-3'000	-1'169	-2'500	-1'250	-1'250	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500	-2'500
3910.00	Scuntrada interna survetschs	-6'000	-5'025	-6'500	-3'250	-3'250	-6'500	-6'500	-6'500	-6'500	-6'500	-6'500	-6'500	-6'500	-6'500	-6'500	-6'500	-6'500	-6'500
4240.20	Entradas bogn da divertiment	160'000	98'278	170'000	85'000	85'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000
4240.21	Entradas wellness	195'000	96'507	190'000	95'000	95'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000	200'000
4250.00	Diversas entradas	30'000	9'713	35'000	17'500	17'500	50'000	50'000	50'000	50'000	50'000	50'000	50'000	50'000	50'000	50'000	50'000	50'000	50'000
4250.10	Diversas entradas kiosk	10'000	5'687	10'000	5'000	5'000	10'000	10'000	10'000	10'000	10'000	10'000	10'000	10'000	10'000	10'000	10'000	10'000	10'000
4260.00	Restituziuns	0	22'071	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4920.02	Scuntrada interna – diever dall'infrastructura da sport	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000	9'000
	Scuntrada interna - prestaziuns externas dil conluvrers	0	0	0	150'000	150'000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Deficit dil menaschi	-473'000	-503'825	-477'000	-285'500	-226'000	-478'000	-483'000	-488'000	-488'000	-488'000	-498'000	-498'000	-498'000	-498'000	-508'000	-508'000	-508'000	-508'000
	Amortisaziuns ordinarias (3.03% da frs. 7'024'000)						213'000	213'000	213'000	213'000	213'000	213'000	213'000	213'000	213'000	213'000	213'000	213'000	213'000
	Sligiar si remessa Bogn Sedrun (3.03% da frs. 4'200'000)						-127'000	-127'000	-127'000	-127'000	-127'000	-127'000	-127'000	-127'000	-127'000	-127'000	-127'000	-127'000	-127'000
	Cash flow	-473'000	-503'825	-477'000	-285'500	-226'000	-392'000	-397'000	-402'000	-402'000	-402'000	-412'000	-412'000	-412'000	-412'000	-422'000	-422'000	-422'000	-422'000
	Entradas supplementaras entras resort Dieni							360'000	360'000	360'000	360'000	360'000	360'000	360'000	360'000	360'000	360'000	360'000	360'000
	Deficit dil menaschi (sunter entradas dil resort)						-123'000	-128'000	-128'000	-128'000	-138'000	-138'000	-138'000	-138'000	-138'000	-148'000	-148'000	-148'000	-148'000

1. Situaziun da partenza

La staziun da viafier da Sedrun sto vegnir sanada ord plirs motivs. In dils motivs principals ei che la lescha federala pertuccont ils dretgs equals da persunas handicapadas pretenda che tuttas staziuns da viafier ein da construir aschia che persunas cun in impediment han negins disavantatgs. Las staziuns a Tschamut, a Dieni ed a Bugnei corrispundan gia a quellas pretensiuns. Sco davosa staziun vegn quella a Sedrun sanada. Ils cuosts per quella sanaziun surpren cumpleinamein la Confederaziun. En collaboraziun cun ils planisaders dalla firma Gruner SA da Basilea realisescha la Viafier Matterhorn Gotthard quei project.

La vischnaunca da Tujetsch fa part al team da project. La suprastonza communal ei vegnida involvada tier las discussiuns arisguard la planisaziun. Eifer quellas sedutas ha la suprastonza communal saviu far valer ses dretgs ed aschia era piazzau giavischs ord vesta dalla vischnaunca. La collaboraziun duront la fasa dil preproject ha funcziunau ordvart bein. Il project cumpeggia sper la sanaziun dalla staziun la construcziun d'ina tualetta publica sco era ina nova rampa da colligiazion naven dil perrun dalla nova staziun enviers il territori da skis a Valtgeva e la pendiculara da Cuolm da Vi. La vischnaunca da Tujetsch ha da separticipar vid ils cuosts dil project. La Viafier Matterhorn Gotthard vul beinspert entscheiver cun las lavurs vid il project da construcziun, aschia ch'ella basegna ton pli spert il consentiment finanziel dalla vischnaunca. La cumpetenza da decider schai tier il cussegl da vischnaunca e la radunonza da vischnaunca.

Las informaziuns en quest messadi duein dar allas cusseglieras, als cussegliers, allas convischinas ed als convischins ina buna survesta davart il project. Il messadi cumpeggia las informaziuns davart tut ils pass che han la finala menau tier l'elavuraziun dalla proposta suttamessa.

1.1 La historia dalla staziun Sedrun

La staziun da viafier a Sedrun ei vegnida construida igl onn 1926. L'avertura uffiziala dil tschancun Sedrun-Mustér ei succedida ils 15 da settember 1925.

Naven dils 19 da zercladur 1926 ei la lingia denter Andermatt e Mustér en funcziun. Ils 3 da fenadur 1926 ei l'entira lingia da viafier denter Brig e Mustér vegnida inaugurada.

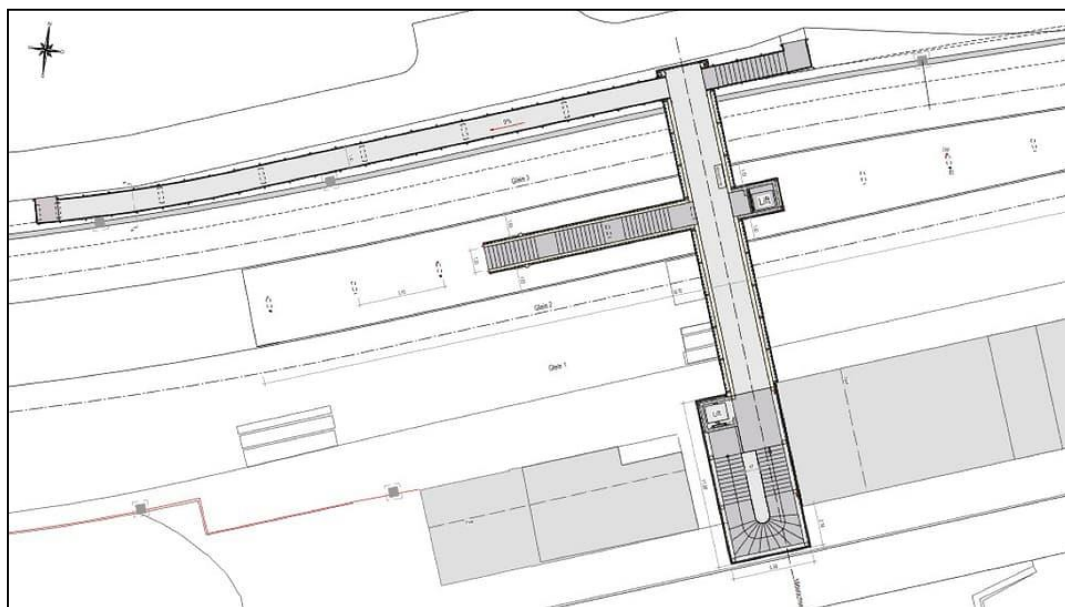

Sin fundament dalla lingia dil trassé indicada els plans corrispundents, eisi stau necessari da construir la staziun da Sedrun sisum ils praus da Gionda. Quei liug ei naven dall'entschatta buca staus optimalis.

1.2 Il project per in surpassadi - historia

A caschun dall'informaziun publica dils 24 da schaner 2018 han la suprastanza communal ed ils representants dalla Viafier Matterhorn Gotthard presentau igl emprem project da sanaziun per la staziun a Sedrun cun ina varianta d'in surpassadi. L'exposiziun dil project havess giu da succeder la primavera 2018 ed in onn pli tard era ei previu d'entscheiver cun las lavurs da construcziun. La finamira era da menar atras l'entira sanaziun entochen la stad 2020.

Quei project ha procurau per grondas discussiuns e critica en vischnaunca. L'entschatta fenadur 2019 ha il comité d'iniziativa che secumpona da Maria Theresia Pally, Peter Hüßy, Adelina Hüßy, Alfred Schmid e Bruno Luchsinger inoltrau ina iniziativa encunter il project per in surpassadi alla staziun da Sedrun, il qual la Viafier Matterhorn Gotthard aveva elavurau. En tut havevan els rimnau 148 suttascripziuns valeivlas. L'iniziativa cumpeggia il suandont text:

Las persunas representadas sin la gliesta da suttascripziun aschuntada pretendan tenor art. 13 dalla constituziun communal da Tujetsch (dretg d'iniziativa) che la suprastanza communal convochescha immediat ina radunonza da vischnaunca. Tier quella radunonza da vischnaunca duei la suprastanza communal informar il pievel detagliadamein sur dil stan actual pertuccont la realisaziun dil surpassadi planisau tier la staziun da Sedrun sco era sur dallas consequenzas e pusseivladads en connex cun quei project. Denter auter duei era il concept da traffic d'autos e viandonts concernent la colligiazion dalla nova pendiculara naven da Valtgeva si Cungieri e si Cuolm da Vi vegnir delucidaus. La radunonza da vischnaunca duei el medem mument saver decider, schebein ei duei vegnir realisau silla staziun da Sedrun in surpassadi ni in sutpassadi. Duessan ils presents a quella radunonza da vischnaunca decider che la vischnaunca duei realisar ensemen culla Matterhorn Gotthard Bahn (MGB) in sutpassadi, duei la suprastanza communal immediat vegnir incaricada d'instradar il necessari process politic.

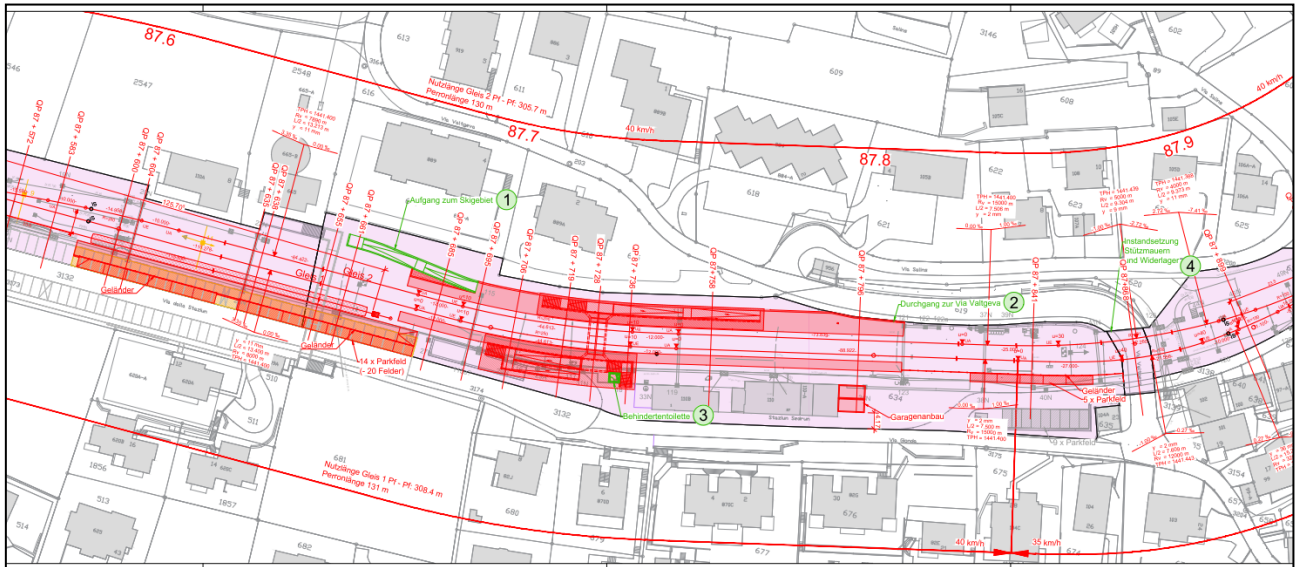
Sin fundament da quell'iniziativa eran entgins representants dalla suprastanza communal sesi ensemen cun il comité d'iniziativa per discussiunar la tematica. La suprastanza aveva sincerau da lezzas uras als iniziants ch'ella vegni ad encurir ina sligiazion culs representants dalla Viafier Matterhorn Gotthard.

Suenter ils discuors denter la suprastanza communal e la Viafier Matterhorn Gotthard ed oravontut muort l'iniziativa e la gronda critica enviers il project han ils responsabels la finala sistiu il project e decidu d'elaborar ina nova varianta per la staziun a Sedrun. Gia da quei temps havevan ils responsabels pil project communicau ch'els vegnien ad examinar pliras variantas che cumpeglian in sutpassadi. Il comité d'iniziativa ei staus cuntents cun quei resultat e vegnius alla conclusiun che l'iniziativa inoltrada stoppi buca vegnir tractada sin palancau communal.

2. Niev project cun in sutpassadi

Naven digl atun 2020 entochen la primavera 2022 ha il team da project sut la bitgetta dil biro da planisaziun Gruner SA da Basilea elavurau pliras variantas che prevedan in sutpassadi.

Tier ina varianta era ei previu da spazzar l'ustria ed il spurtegl dalla staziun. La suprastonza communal ha intervegnu immediatamein e procurau che quella varianta ei buca pli vegnida perseguitada vinavon. La finfinala han ils responsabels dalla grupp da project decidiu da favorisar la varianta cun in sutpassadi situaus dalla vart dretga dall'ustria (mira plan giusut). Ussa ei il preproject per quella varianta sin meisa.

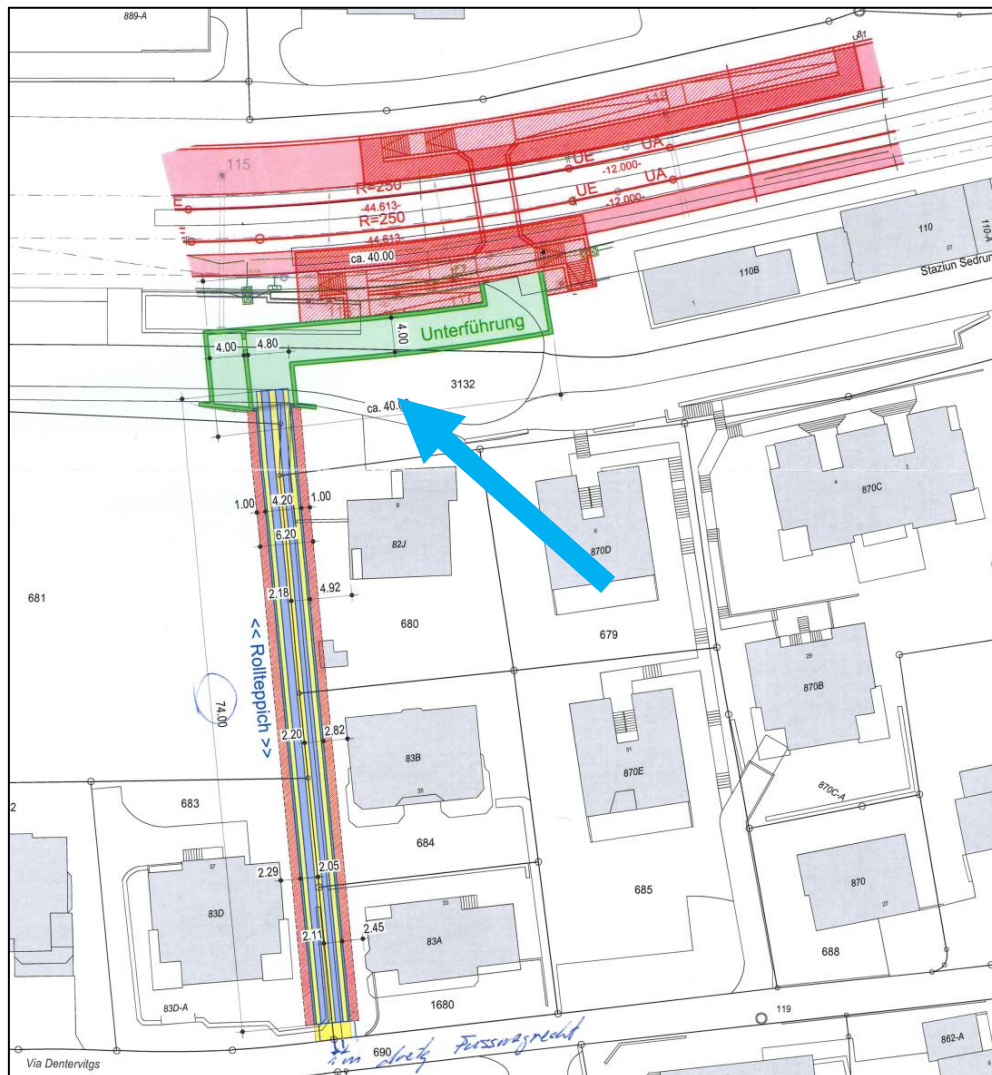
La Viafier Matterhorn Gotthard quenta cun cuosts totals da rodund frs. 20 milliuns per la sanaziun dalla staziun a Sedrun. Il sutpassadi existent dallas pendicularas che meina naven dil parcadi dalla staziun enviers Valtgeva vegn a star vinavon a disposiziun suenter la sanaziun. Per quei sutpassadi ha la societad acziunara Andermatt Sedrun Sport in dretg d'utilisaziun. Ella ei era responsabla per las lavurs da manteniment vid quel.

3. Ideas dalla suprapotenza communal

En connex cun la sanaziun dalla staziun ha la suprastanza communal nezegiau la caschun da sviluppar e risguardar certas ideas, damai che quella pusseivladad sedat sulettamein el rom da tals projects. Las suandontas ideas ein vegnidas svilupadas ed ein per part era vegnidas risguardadas el project per la sanaziun dalla staziun a Sedrun:

a) In sutpassadi per la colligiazion dalla senda cul sutpassadi dalla staziun

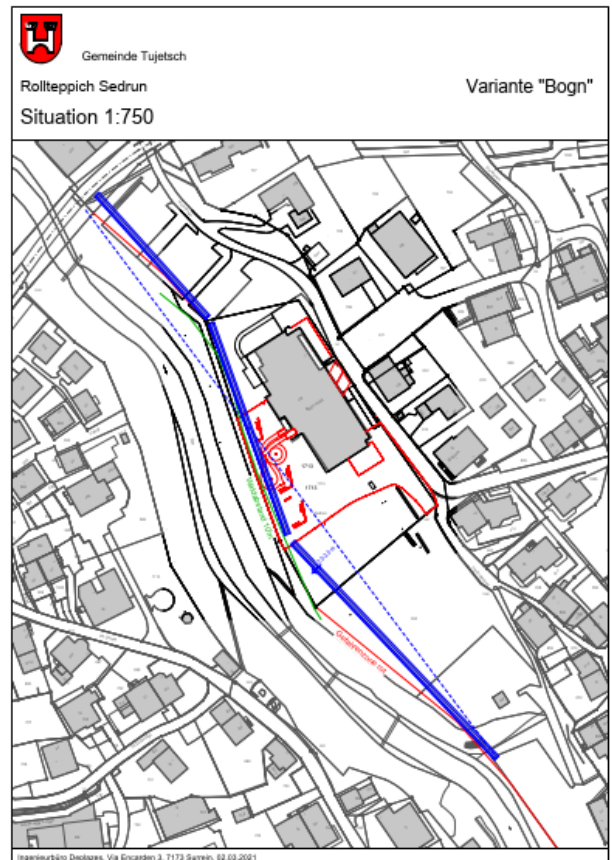
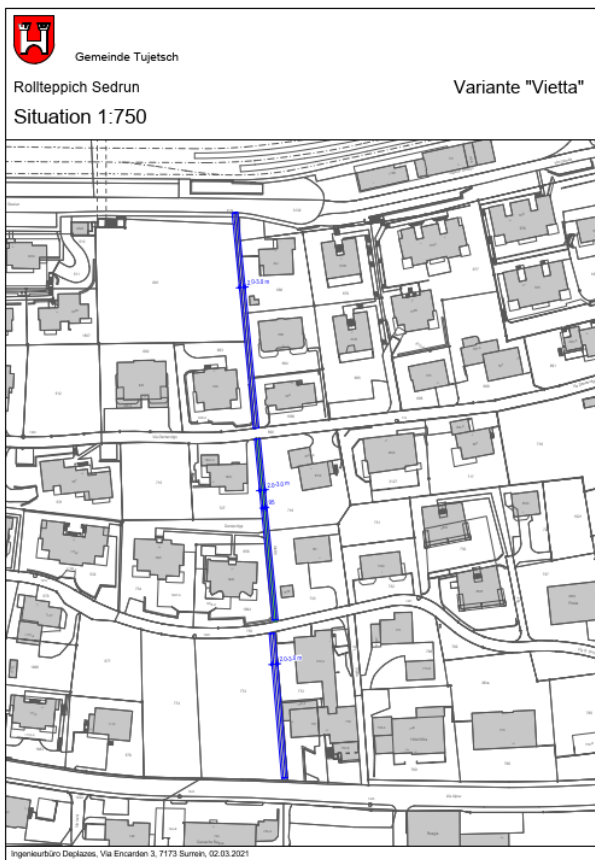
Cun quell'idea havess la suprastanza communal vultu migliurar igl access alla staziun dil tren per las convischinas ed ils convischins da Gionda. Il project ei veseivels cheusut:

Ils cuosts da construcziun per quei sutpassadi ein cun rodund frs. 1.2 milliuns memia aults, aschia che la suprastonza communal ha stuiu decider da buca perseguitar vinavon quei project.

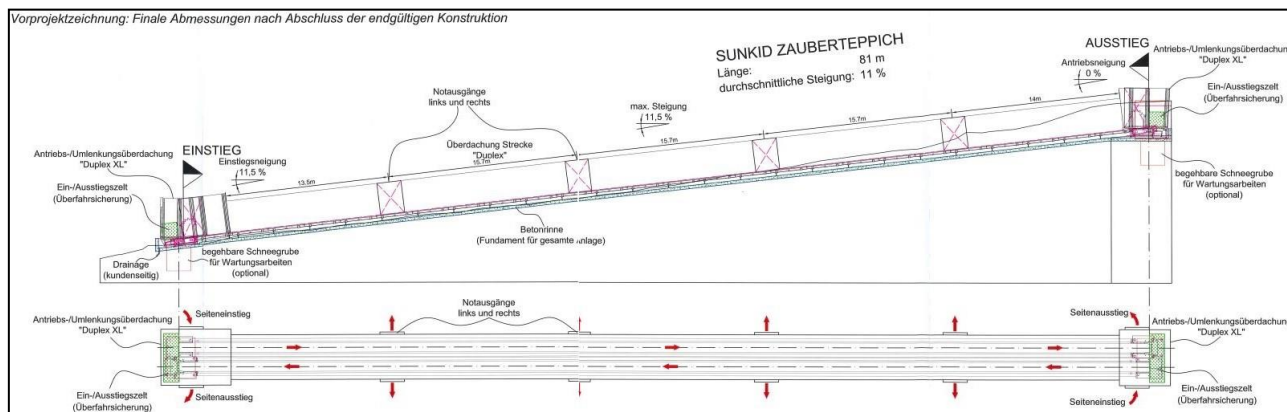
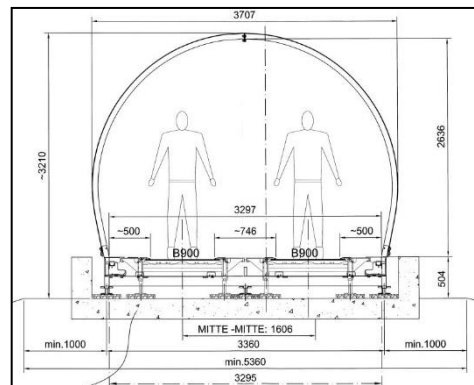
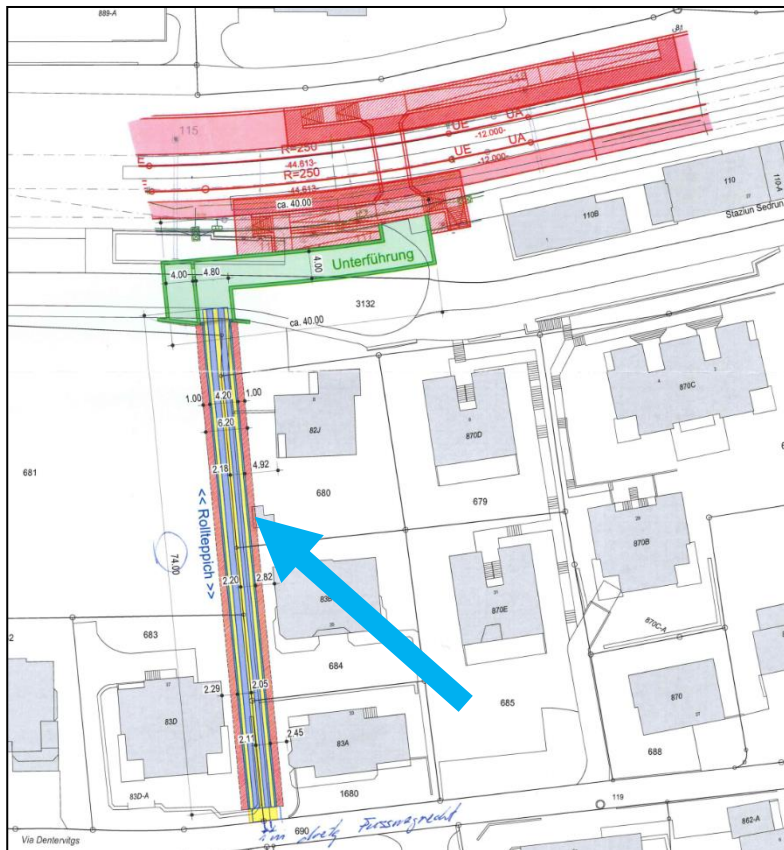
b) Scala rullonta sco mied da transport naven dalla via principala alla staziun da Sedrun

La suprastonza communal ha sclariu, schebein igl ei pusseivel da construir ina scala rullonta sco mied da transport per in e scadin naven dalla via principala entochen alla staziun da Sedrun. Il project cumpeggia duas escalas rullontas: ina a Gionda ed ina a Sedrun. Quei project ei vegnius elavuraus oravontut en connex cul bus local che la vischnaunca ei obligada da porscher tier la realisaziun dil resort da vacanzas a Dieni. Cun ina scala rullonta savess la vischnaunca offerir allas persunas in cumadeivel mied da transport naven dalla via principala enviers la staziun. Priu il cass ch'ils hosps savessen far diever da quella scala sco access al tren, fuss ei pusseivel da redimensiunar la capaciad tier il bus local. Sin fundament dils aults cuosts da construcziun sco era muort ils cuosts che sedattan tier il manteniment, ha la suprastonza communal stuiu decider da desister sin quei project.

c) Scala rullonta naven dalla Via Dentervitgs entochen alla staziun da Sedrun

Quei project per ina scala rullonta ei buca vegnius persequitaus vinavon, damai che gia il tschancun denter la Via Dentervitgs e la staziun havess caschunau cuosts da construcziun da rodund frs. 2 milliuns francs. Plinavon stattan ils cuosts da menaschi buc en relaziun cun ils avantatgs d'ina scala rullonta.

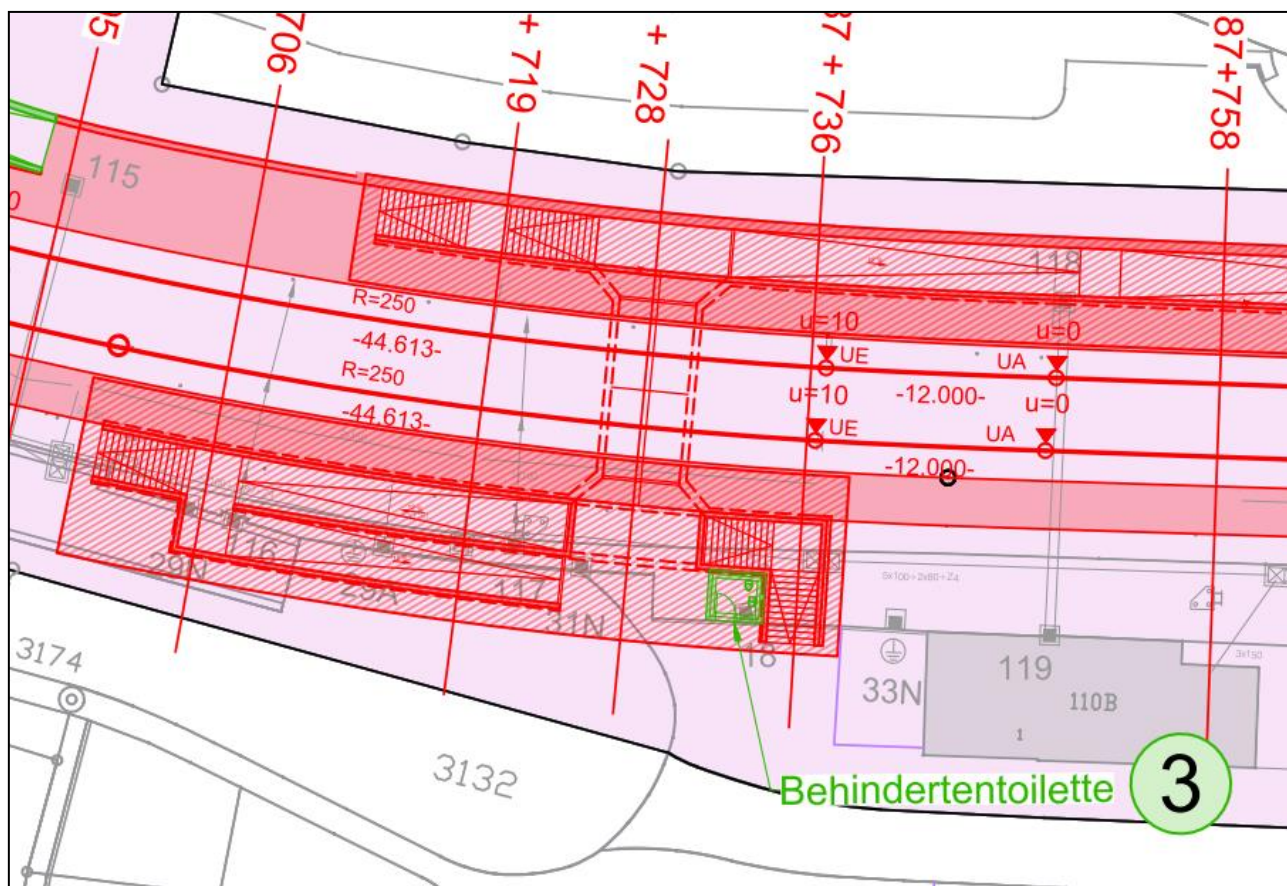
d) Plaz da seolver per ils bus

La situaziun actuala alla staziun da Sedrun ei buca diltut cuntenteivla per saver semanar cun in grond bus. La situaziun actuala possibilitescha zuar da seolver. Igl automobilist sa denton buca seolver cun in grond bus en ina runda – el ei sfurzaus dad ir anavos e lu menar anavon per seolver. L’idea era da crear ina nova pusseivladad da seolver per ils bus dadora ils baghetgs dalla staziun. Il plan cheusut muossa ch’igl ei necessari da stuschar ils perruns en direcziun nord per saver realisar quei niev plaz. Muort las lingias dil tren vegn quella sligiazion denton buc en damonda.

e) Ina tualetta publica per in e scadin

Cunquei che l'ustria porscha buca ina tualetta per personas impedidas ed era buca ina tualetta uffiziala pils hosps dil tren, ha la suprastanza communal decidiu da construir ina tala. Ordavon han ins sclariu, schebein la Viafier Matterhorn Gotthard ei obligada da construir la tualetta e ha da surpender ils cuosts da construcziun per tala ni sche quei schai ella responsabladad dalla vischnaunca. La Viafier Matterhorn Gotthard ei buca obligada da metter a disposiziun ina tualetta publica alla staziun da viafier, era buca per las personas cun impediments. La suprastanza communal ei denton fermamein dil meini ch'ei basegna ina tualetta publica en in liug turistic sco Sedrun. Ina tualetta s'auda oz semplamein tier las purschidas fundamentalas ord vesta dallas personas indigenas e dils hosps. Damai che la staziun vegn sanada, sedat gest ina buna caschun da completar igl areal cun ina tualetta. Ils cuosts totals per la construcziun dalla tualetta publica muntan a frs. 70'000.00 ed ils cuosts annuals (schubergiar e manteniment) a rodund frs. 10'000.00. La tualetta publica vegn construida gest avon la scala che meina el sutpassadi (mira plan giusut). La tualetta secatta sut il tetg dall'entrada dil sutpassadi quei che simplifichescha e fa pli favoreivel la construcziun da quel.

f) Ina rampa per la colligiaziun dil sutpassadi sco access al territori da skis da Valtgeva ed alla via che meina tier la staziun da partenza dalla pendiculara Salins-Cuolm da Vi

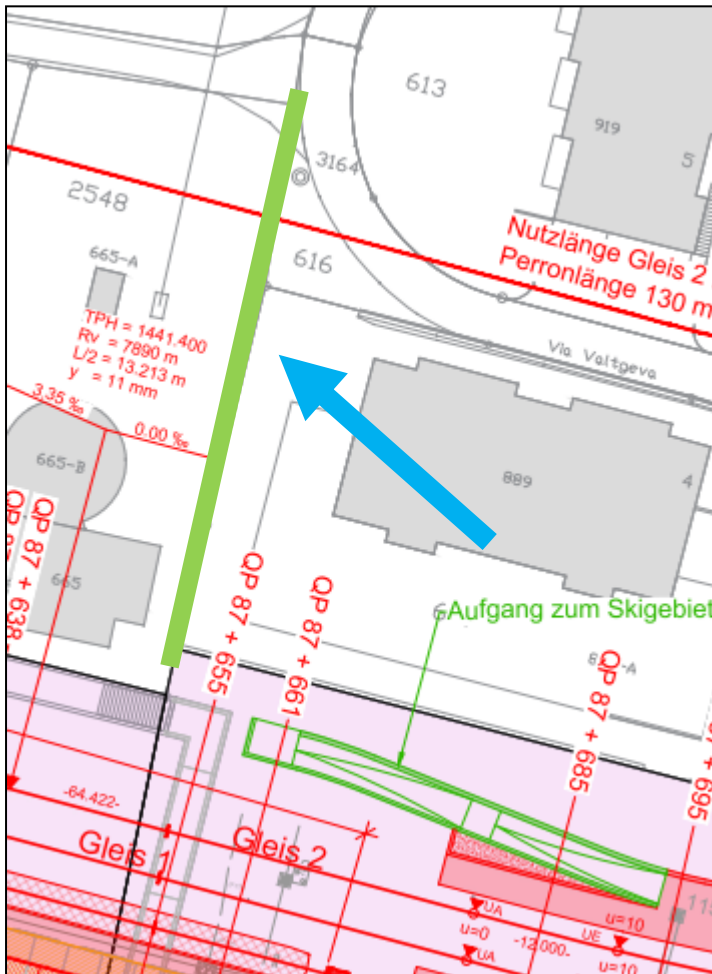
La suprastanza communal ha eifer l'elavuraziun dil project piazzau il giavisch da colligiar il sutpassadi sur il perrun ch'ei situaus el nord cun ina rampa enviers il territori da skis da Valtgeva. Sil plan cheusut ei la rampa indicada e bein veseivla.

Cun quella rampa possibilitein nus als hosps in direct access al territori da skis da Valtgeva sco era in access alla senda che scursanescha la distanza tochen tier la staziun a val dalla pendiculara Salins-Cuolm da Vi. La rampa ei construida cun ina pendenza da 12 procent e senza scalas. Vinavon ei la rampa cuvretga cun in tetg e vegn era illuminada. Gest per personas cun affons pigns porta quei access avantatgs, denton era a famiglias, personas pli passadas ni cun impediments (suppia da rodas, crotschas d'affons) vegn la rampa fetg d'engrau sco cumadeivel access. Ils cuosts da construcziun per la rampa (incl. planisaziun ed auter) muntan a frs. 500'000.00 ed ils cuosts annuals a frs. 1'000.00. Cun quei che la rampa secatta sut tetg, crodan ils cuosts per la dismessa da neiv.

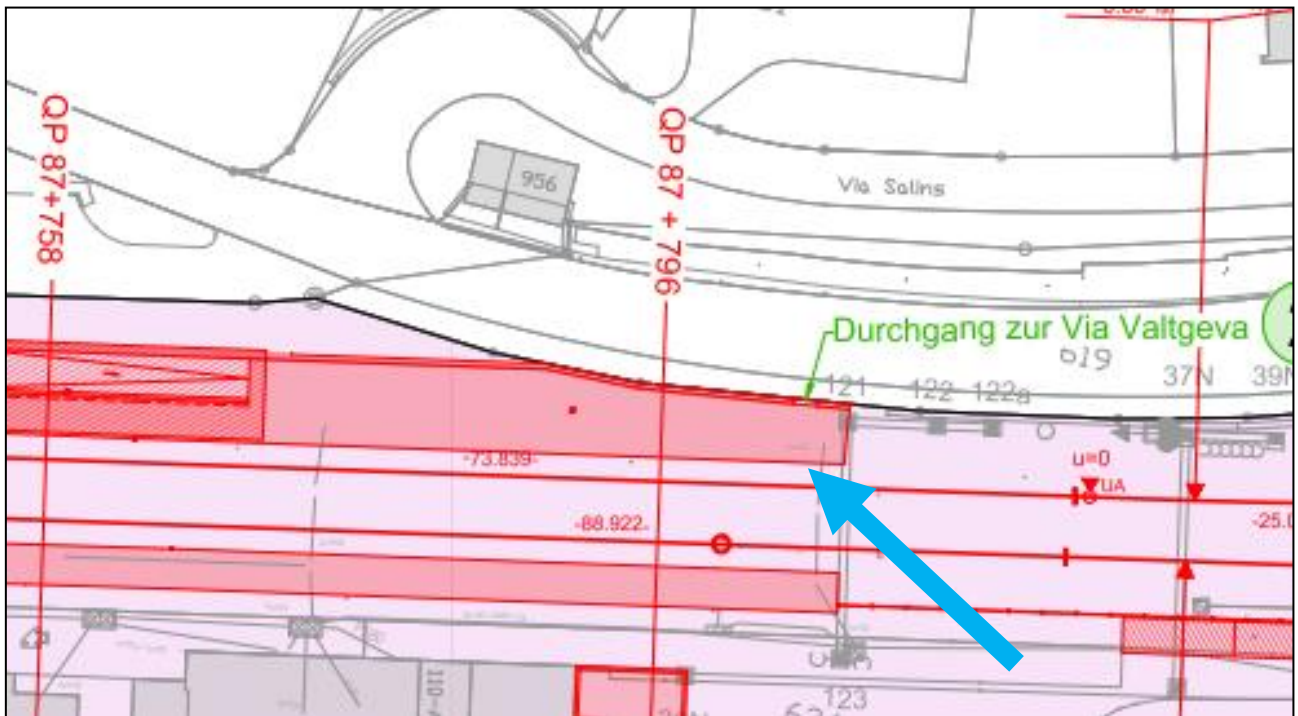
Secund il contract denter la Vischnaunca da Tujetsch e las pendicularas da Mustér ch'ei vegnius stipulaus en connex cun la construcziun dalla pendiculara Salins-Cuolm da Vi, han las pendicularas da surprendre ina cumpart vid ils cuosts per quei access. Ils responsabels dallas pendicularas da Mustér ein prompts da contribuir ina summa da frs. 200'000.00 en favur dil project. Els giavischan denton ina reducziun per la mesadad da quella summa en fuorma d'ina contribuziun, priu il cass che l'ustria a Cuolm da Vi vegn pli tard realisada. La suprastanza communal va d'accord cun quella reducziun da frs. 100'000.00 e taxescha tala sco in susteniment economic en favur da quei grond project, pil qual ils cuosts totals muntan a rodond frs. 5 milliuns. Realiseschan las pendicularas da Mustér denton buca

La finala san ins evitar cun quei niev access ch'ils hosps traversan ils curtins dils convischins a Valtgeva per contonscher la staziun da val dalla pendiculara Salins – Cuolm da Vi, aschia che neginas reclamaziuns seresultan pli.

g) Colligiazion dil perrun ost cun la Via Valtgeva

Sin incarica dalla suprastanza communal ei era igl access naven dalla Via Valtgeva al perrun en direcziun ost vegnius risguardaus el project. Quella colligiazion ei cumbinada cun pigns cuosts da baghegiar e vesa ora sco suandont:

h) Perrun per il tren da sport

La suprastanza communal ha semessu en il tren da sport. Il tren da sport ei in perrun separau previus. Ultra da quei ei in access direct garantius senza ch'els hosps ein sfurzai da traversar il sutpassadi. Deplorablamein ha la Viafier Matterhorn Gotthard buca susteniu l'idea da construir in tetg sur quei perrun. Il motiv persuerter ei ch'els cuosts schaijan buca en relaziun cun l'utilisaziun da quei perrun. Quel vegn nezegiaus mo igl unviern e quei sulettamein durant 100 dis. Rodund 30 parcadis svaneschan muort il niev perrun (mira plan giusut). Per la vischnaunca seresultan negins cuosts entras il perrun.

i) Passarella dalla punt dil Drun e sutpassadi (Via dil Bogn)

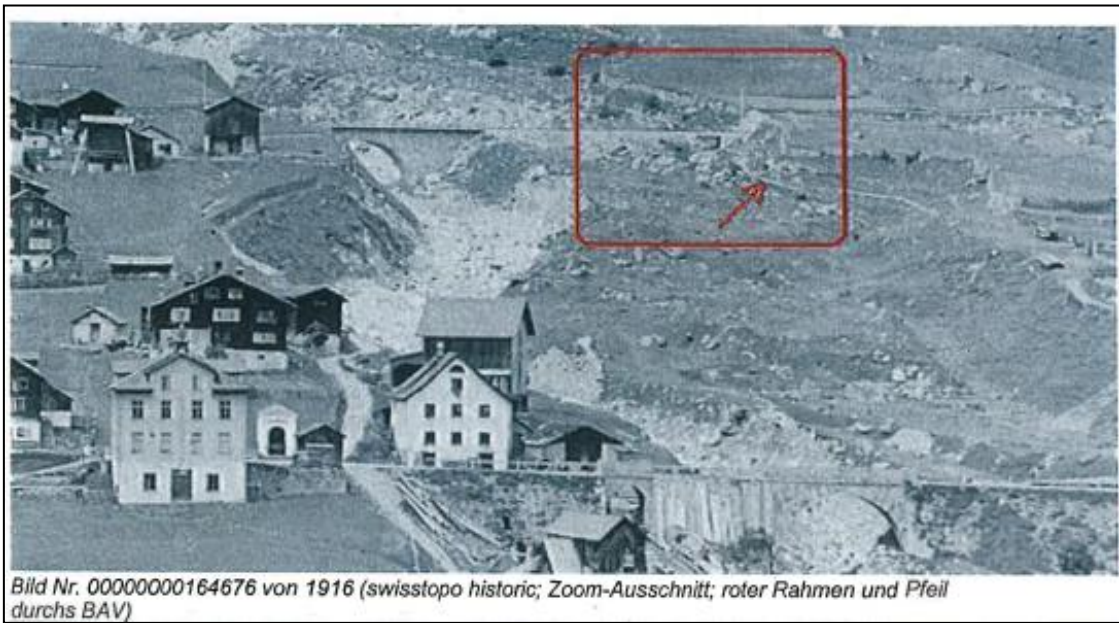
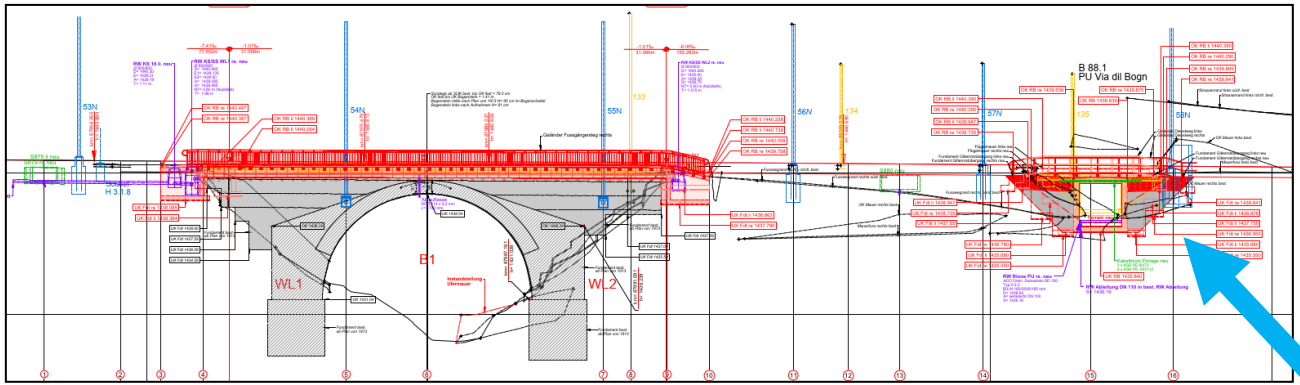
La sanaziun dalla punt dil tren sur il Drun succeda duront il medem temps sco la sanaziun dalla staziun a Sedrun. El rom da quella sanaziun eisi previu da slargiar la passarella dalla senda. Ils cuosts persunter muntan a frs. 95'000.00.

Il contract ch'ei vegnius stipulaus arisguard la nova pendiculara a Cuolm da Vi, regla medemamein ils cuosts en connex cun la passarella. Sin fundament da quei contract ein las pendicularas da Mustér obligadas da separticipar vid ils cuosts da sanaziun. La contribuziun persunter calculada sin fundament dallas indicaziuns el contract munta a frs. 18'000.00. La suprastonza communal ha decidu da desister sin quella contribuziun.

Passarella sur la punt dil Drun (tuttina sco quella dalla Val Bugnei).

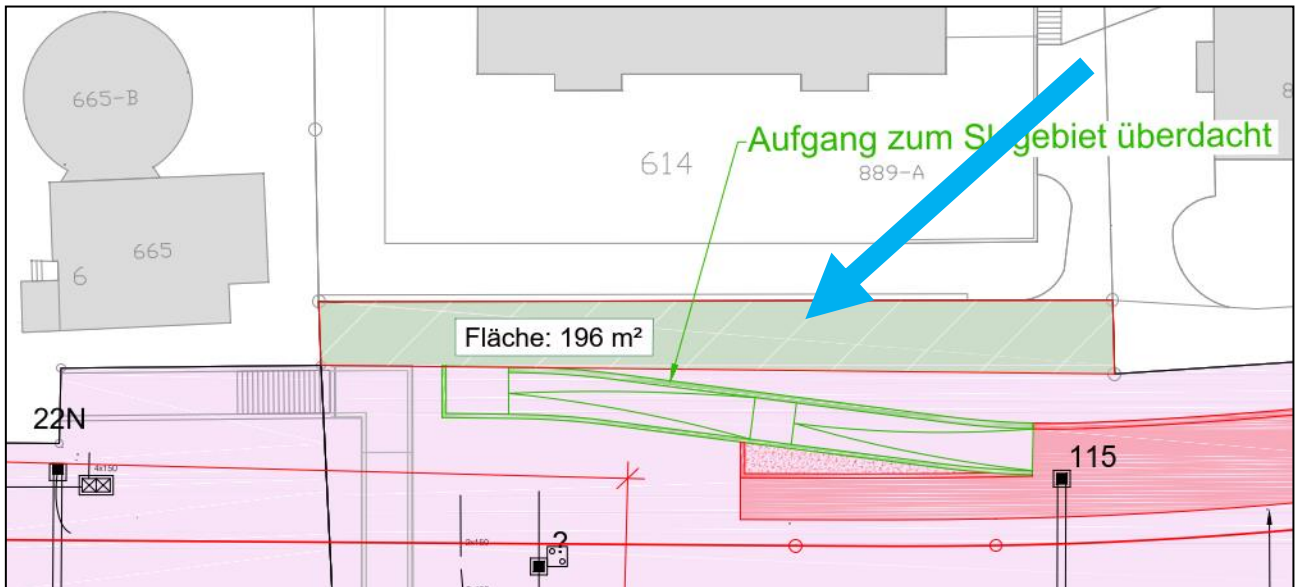
La Viafier Matterhorn Gotthard haveva era pretendiu che la vischnaunca da Tujetsch hagi da separticipar vid ils cuosts da sanaziun dalla punt dil tren (part dil sutpassadi) ch'ei situada sur il Bogn Sedrun (mira maletgs sin proxima pagina). La suprastonza communal ha intervegnu cun tutta forza da stuer surprender quels cuosts ella summa da rodund frs. 220'000.00. Cugl argument che la senda naven da Sedrun entochen a Pitgmun eri gia existenta avon che la lingia da viafier e la punt dil tren ein vegnidas construidas, ha ella saviu perschader ils responsabels. Cun la decisiun dils 12 d'avrel 2022 ha igl Uffeci da traffic dalla Confederaziun dau raschun alla vischnaunca da Tujetsch. Consequentamen ha la Viafier Matterhorn Gotthard uss da surprender quels cuosts. Grond meret vid quella decisiun ha Tarcisi Hendry, nies archivar communal. El ha anflau la fotografia cheusut, la quala ha la finala menau alla decisiun en favur dalla vischnaunca.

Sutpassadi (Via dil Bogn)

j) Surdada da cert terren dalla Viafier Matterhorn Gotthard alla vischnaunca Tujetsch

La Viafier Matterhorn Gotthard ei en possess dalla parcella nr. 501. Quella parcella cumpeggia certas parts che la viafier drova buca per siu menaschi. Ord quei motiv giavischan ils responsabels che la vischnaunca surpren talas en lur proprietad. Ei setracta per l'ina dalla via d'access ch'ei situada ella vischinonza dalla rampa da colligiazion (mira plan giu-sut). En connex cun la realisaziun dalla nova rampa eisi previu che la vischnaunca surpren quei tschancun dalla via en sia proprietad.

Sin giavisch dalla Viafier Matterhorn Gotthard vegn la vischnaunca era a suprender ina part dalla parcella nr. 634. Ei setracta cheu d'in toc dalla via d'access Sten, dalla casa da rumien e dils parcadis (mira plan giusut).

Technical drawing of a railway track layout. The drawing shows two main tracks, Gleis 1 and Gleis 2, running diagonally across the frame. A large blue arrow points to a specific location on Gleis 1. Various points are marked with red dots and labeled with codes like QP 87 + 604, QP 87 + 638, QP 87 + 635, QP 87 + 655, and QP 87 + 661. There are also labels for 'Geländer' (embankment) and 'L4 x Parkfeld' (parking area). The drawing includes numerous numerical annotations, such as '390 M.G.', '125 70°', '13213 m', '11 mm', '3.35 %', '0.00 %', '2.35 %', '0.00 %', '13.400 m', 'Rv = 8000 m', and 'TPH = 1441.400'. A speed limit of '40 km/h' is indicated in the bottom left corner. The drawing is a detailed technical plan of a railway section, likely for a station or a specific track segment.

4. Il transport dad autos cun il tren sur il Pass Alpsu

La purschida dil transport dad autos cun il tren naven da Sedrun entochen ad Andermatt vegn strieda naven digl onn 2023 ord l'offerta da purschidas, damai ch'ils cuosts pil menaschi ein memia aults. Deplorablamein ei quella decisiun gia definitiva. La suprapostanza communal ha gia informau il pievel pliras gadas el detagl davart quella decisiun.

5. Cuosts pil project da sanaziun

Sper ils cuosts per la construcziun dalla tualetta publica e la rampa da colligaziun, ha la vischnaunca era da surpender ils cuosts da sanaziun dil sutpassadi dalla Via Valtgeva. Ils cuosts totals che vegnan adossai alla vischnaunca, vesan ora sco suandont:

(en frs.)	
Sanaziun dil sutpassadi dalla Via Valtgeva	52'000
Migliurament dil sutpassadi per pedunzs	10'000
Rampa da colligaziun naven dil perrun culs territoris da skis	455'500
Tualetta publica	70'000
Cuosts vid la passarella dalla punt dil Drun	95'000
Cuosts da planisaziun e segiradas	140'168
Reserva	20'136
Taglia sin plivaleta	57'196
Cuosts totals	900'000
Contribuziun dallas pendicularas da Mustér (Bergbahnen Disentis AG)	-100'000
Cuosts netto	800'000

La Viafier Matterhorn Gotthard giavischa dalla vischnaunca da Tujetsch il consentiment finanziel per ch'ils responsabels sappien lantschar las lavurs dalla planisaziun detagliada. Ils cuosts da planisaziun muntan a rodond frs. 140'000.00.

Ord vesta dalla vischnaunca eisi mo prudent da dar suatientscha alla planisaziun per la rampa e la tualetta, sch'ins va d'accord cun il project sco tal. Autruisa vegnan daners per la planisaziun sfarlati senza ch'ins contonscha in resultat per la populaziun ed ils hosps. Muort quella raschun suttemetta la suprapostanza communal igl entir project che cumpeggia ils cuosts da planisaziun sco era las mesiras da sanaziun previdas el rom dil project als gremis competents. Ils cuosts totals muntan a frs. 900'000.00. Las pendicularas da Mustér partecipeschan cun ina summa da frs. 100'000, aschia ch'ei seresulta il davos cuosts da frs. 800'000 per la vischnaunca Tujetsch.

Las lavurs da construcziun vegnan instradadas naven dil settember 2024 e cuozzan entochen il november 2025.

6. Finanziaziun dil project da sanaziun

Il project da sanaziun vegn cudischaus el quen d'investiziuns. Tier l'approbaziun dils rendaquens preveda la suprastanza communal da far remessas per quei project ils onns 2023 e 2024 e quei mintgamai ella summa da frs. 300'000.00.

7. Termins

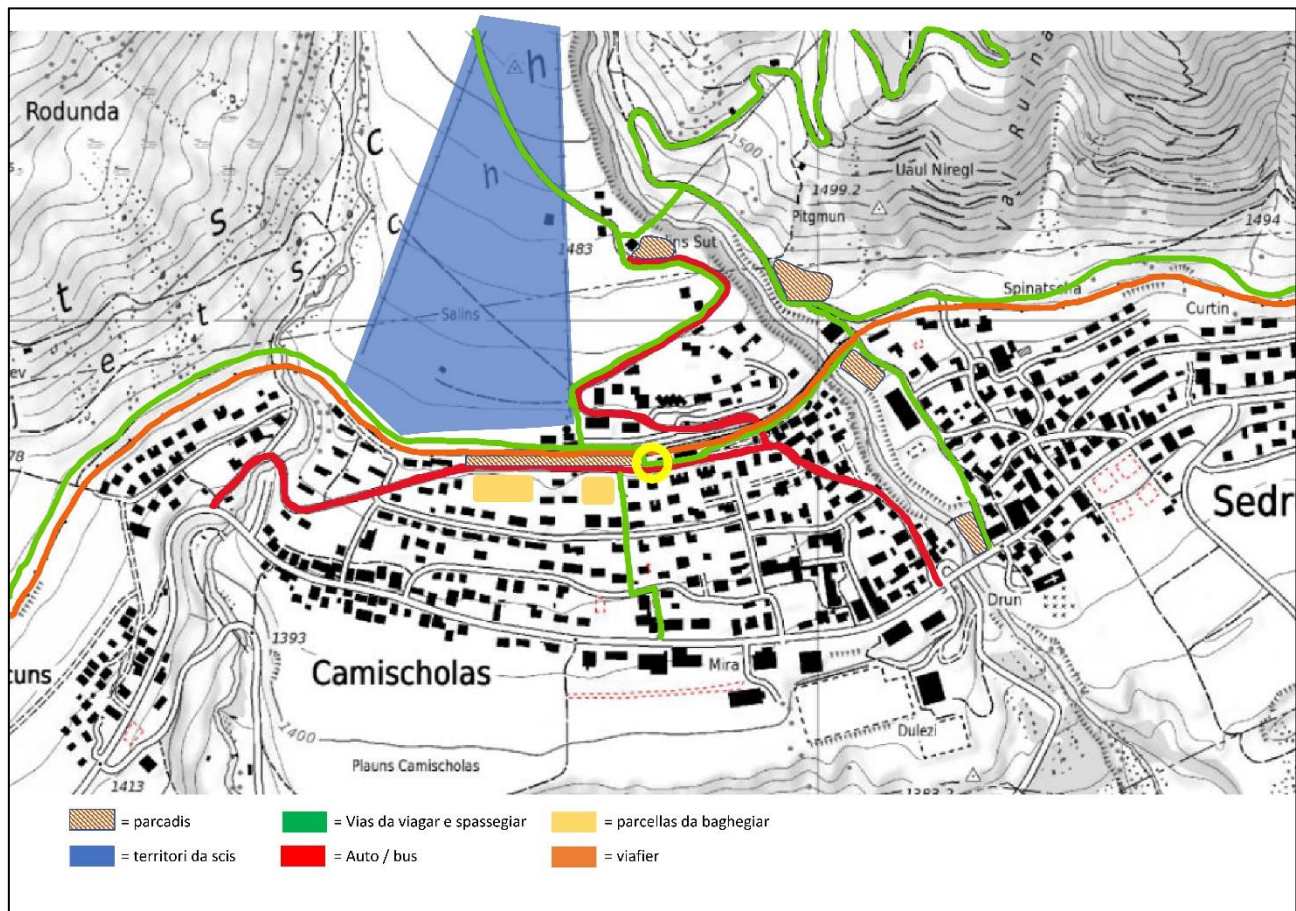
Ils termins per ils proxims pass el rom dil project ein vegni fixai suandontamein:

Elavuraziun dil project da baghegiar	<i>mars – zercladur 2022</i>
Inoltrar il project da pilot tier il departament da traffic	<i>settember 2022</i>
Publicaziun publica dil project	<i>matg 2023</i>
Approbaziun dil project	<i>zercladur 2024</i>
Scriver ora las lavurs e surdada dallas lavurs	<i>avrel – uost 2024</i>
Entschatta dallas lavurs da baghegiar	<i>settember 2024</i>
Finiziun dallas lavurs	<i>november 2025</i>

Durant il medem temps (2024-2025) vegn era la punt dil Drun sanada.

8. Valur turistica

La valur turistica dalla staziun a Sedrun ei en tutta cass gronda e durabla. La staziun da viafier da Sedrun ei in punct central – ina porta da beinvegni a Tujetsch. Ei setracta d'in punct da partenza, d'arrivada e da scuntrada per pliras gruppas da hosps sco viandonts, skiunzs, velocipedists sco era pils indigens. Oravontut per las pendicularas ei la staziun in impurtont punct da colligiazion. Naven dalla staziun san ins contonscher cumadeivlamein la staziun da partenza dalla pendiculara Salins-Cuolm da Vi ed il territori da skis da Valtgeva. Il plan cheusut dat ina buna survesta davart las differentas vias e sendas che meinan alla staziun da Sedrun.

9. Ponderaziuns finalas

La staziun da Sedrun ei ina porta da beinvegni ord vesta dalla vischnaunca. Oravontut pil turissem ei la staziun impurtonta. Da saver porscher als hosps in access direct als territoris da skis secapescha oz bunamein da sesez. Cun quella sempli rampa ei quei senz'uter pusseivel. Cun l'ustria, il spurtegl, il sutpassadi e la tualetta publica dispona la staziun da Sedrun suenter la sanaziun d'ina purschida indispensabla per in liug turistic sco Sedrun e che cuvieria sulettamein ils basegns fundamentals. Ei vala pia la peina da nezegiar uss la caschun e risguardar ils giavischs tier quei project da sanaziun sco era da conceder il credit d'impegn correspondent – la staziun resta silsuenter numnadamein tuttina e quei per biars onns.

10. Resumaziun

- Muort la nova lescha da persunas cun impediments ei la Viafier Matterhorn Gotthard obligada da menar atras la sanaziun dalla staziun a Sedrun.
- Entras la nova rampa da colligiazion e la tualetta publica retscheiva la staziun ina pli-valur.
- La nova rampa da colligiazion possibilitescha als hosps in cumadeivel access alla staziun da partenza dalla pendiculara Salins-Cuolm da Vi senza ch'els ein sfurzai da traversar il quartier da Valtgeva.

11. Proposta

Sin fundament dallas ponderaziuns menziunadas proponan la suprastanza communal ed il cussegl da vischnaunca:

a) da conceder in credit d'impegn per la sanaziun dalla staziun a Sedrun ella summa da frs. 900'000.- cun in svari lubiu da +/- 15% tier ils cuosts da sanaziun.

Suprastanza communal Tujetsch

President communal
Martin Cavegn

Menader center communal
Simon Collenberg